

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Analýza penzijního připojištění a trendy budoucího vývoje

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Liběna Kantnerová

Autor:
Martina Paulová

2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina PAULOVÁ**
Osobní číslo: **E08302**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Analýza penzijního připojištění a trendy budoucího vývoje**
Zadávající katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:
Analýza dosavadního vývoje penzijního připojištění v ČR a jeho možný budoucí vývoj.

Osnova:

- 1) Úvod
- 2) Základní charakteristika penzijního připojištění, právní rámec a jeho výhody
- 3) Dosavadní vývoj penzijního připojištění v ČR, historie a asociace penzijních fondů
- 4) Analýza současného trhu penzijního připojištění
- 5) Principy penzijního připojištění
- 6) Možný budoucí vývoj
- 7) Závěr

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: 30 - 40 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

DAŇHEL, Jaroslav. Kapitoly z pojistné teorie. 1. vyd. Praha : Oeconomica, 2002. 140 s. ISBN 80-245-0306-9.

REVENDA, Zbyněk. et al. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 2. vyd. Praha : Management press, 1997. 620 s. ISBN 80-85943-49-2.

REVENDA, Zbyněk. et al. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 3. přeprac. vyd. Praha : Management press, 2000. 634 s. ISBN 80-7261-031-7.

CIPRA, Tomáš. Pojistná matematika: teorie a praxe. 2. aktualiz. vyd. Praha : Ekopress, 2006. 410 s. ISBN 80-86929-11-6.

ŠULC, Jaroslav. Penzijní připojištění. 2. aktualizované a rozšířené vydání, Praha : Grada Publishing, 2004. 196 s. ISBN 80-24707-72-1.

ŠULC, Jaroslav. Alternativy reformy penzijního systému v České republice. 1. vydání, Praha : Vysoká škola ekonomická a správní, o. p. s., 2005. 101 s. ISBN 80-86754-34-0.

KOLÁČEK, Antonín a kol. Průvodce penzijním připojištěním v České republice. 1. vydání, Praha : PROFESS, 1995. 85 s. ISBN 80-85235-30-7.

BRDEK, Miroslav a kol. Trendy v evropské sociální politice. 1. vydání, Praha : Aspi Publishing, 2002. 252 s. ISBN 80-86395-25-1.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Liběna Kantnerová
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 1. března 2010

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2011

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc., prof.h.c.
děkanka
JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Jihlavě, dne 31. 3. 2011

.....
Martina Paulová

Děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Liběně Kantnerové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Charakteristika penzijního připojištění.....	4
2.1 Základní pojmy	4
2.1.1 Účastník penzijního připojištění.....	4
2.1.2 Vznik penzijního připojištění	5
2.1.3 Pojištěná doba.....	5
2.1.4 Přerušování penzijního připojištění	5
2.1.5 Ukončení penzijního připojištění	5
2.1.6 Penzijní fond.....	5
2.1.7 Penzijní plán	5
2.1.8 Základní typy penzijních plánů	6
2.1.9 Příspěvky účastníků penzijního připojištění.....	6
3. Právní rámec a jeho výhody.....	7
3.1 Staré a nové smlouvy o penzijním připojištění	8
3.2 Daňový režim související s příspěvky zaměstnavatelů na penzijní připojištění zaměstnanců	8
3.3 Danění dávek penzijního připojištění.....	9
3.4 Nároky z penzijního připojištění	9
3.5 Dávky vyplácené z penzijního připojištění	10
3.5.1 Penze.....	10
3.5.2 Jednorázové vyrovnání	11
3.5.3 Odbytné	11
3.6 Výhody penzijního připojištění.....	12
3.6.1 Státní příspěvek	12
3.6.2 Daňové úlevy.....	13
4. Dosavadní vývoj penzijního připojištění v ČR.....	14
4.1 Vývoj a počet účastníků penzijního připojištění.....	14
5. Asociace penzijních fondů.....	17
5.1 Výnosnost penzijních fondů v ČR	19
5.2 Náklady příštích období	22
6. Analýza současného trhu penzijního připojištění	25
6.1 Vícepilířový systém financování sociálního zabezpečení.....	25
6.1.1 Třípilířový systém financování.....	25

6.2	Financování důchodového systému	26
6.3	Vztah mezi systémy průběžnými a systémy fondovými.....	27
6.4	Problémy současného průběžného financování sociálního zabezpečení	27
6.5	Důvody reformy	27
6.6	Důchodová reforma ve třech etapách.....	28
6.6.1	První etapa	29
6.6.2	Druhá etapa.....	30
6.6.3	Třetí etapa	30
6.7	Opt-out systém	31
6.8	Průběh současně probíhající důchodové reformy	31
7.	Metodika	33
8.	Principy penzijního připojištění.....	34
8.1	Modelové příklady	34
8.1.1	Modelový příklad 1	34
8.1.2	Modelový příklad 2	36
8.1.3	Modelový příklad 3	37
8.1.4	Modelový příklad 4	39
8.1.5	Shrnutí a výsledky	40
8.2	Výpočet výše penze.....	41
8.2.1	Shrnutí	42
8.3	Výhodnost penzijního připojištění oproti zvýšení mzdy zaměstnance	42
9.	Možný budoucí vývoj	45
9.1	Dopad stárnutí do salda důchodového systému	46
9.2	Průměrný příspěvek účastníka ve vztahu k průměrné mzdě.....	46
9.3	Analýza finančních dopadů některých navrhovaných změn.....	47
9.4	Příčina důchodové reformy	48
9.5	Spekulace o plánované penzijní reformě	49
9.6	Návrhy jednotlivých politických stran	50
9.7	Řešení a výsledky důchodové reformy	52
10.	Závěr	54
11.	Summary	57
12.	Seznam literatury	58
13.	Seznam schémat, tabulek a grafů.....	3

1. Úvod

Myšlenka penzijního připojištění začala být aktuální počátkem 90. let, kdy se začaly objevovat výkyvy směrem dolů v klíčových makroekonomických a demografických ukazatelích. Zejména v dynamice tvorby hrubého domácího produktu a signály k poklesu porodnosti. Lidé začali více pociťovat svobodu jednotlivce, a to včetně vysoké odpovědnosti za jeho přítomnost a budoucnost. Týká se to životní úrovně a jejího financování, a to nejen ve fázi, kdy člověk pobírá mzdu či plat jakožto odměnu za práci, ale i později, po odchodu do starobního důchodu, v seniorském věku. Bylo rozhodnuto, že sice hlavní tíhu odpovědnosti za důstojnou životní úroveň seniorů i nadále ponese stát systémem povinného státního důchodového pojištění, ale navíc bude na každém, aby se sám a včas přičinil o výši svého doplňkového příjmu. Třeba prostřednictvím dobrovolného soukromého penzijního připojištění.

Bakalářská práce se zabývá vznikem penzijního připojištění, jeho vývojem a současně probíhající penzijní reformou. Penzijní připojištění v České republice vzniklo na podzim roku 1994. Uskutečňuje se prostřednictvím penzijních fondů, které obvykle poskytují určité garance, ale zároveň díky investicím do cenných papírů zvyšují cenu uložených peněz. Po dobu své působnosti byl původní zákon č. 42/1994 Sb. několikrát novelizován. V současnosti využívá penzijního připojištění přibližně 4,5 milionu lidí.

Nyní se hovoří o penzijní reformě, která je nezbytnou součástí fungování důchodového systému. Důvodem jsou zejména demografické problémy ve smyslu stárnutí populace a nízké porodnosti. Mělo by dojít k úpravě parametrických změn v základním pilíři, které jsou účinné od 1. 1. 2010. Dále v oblasti soukromých důchodů, to se týká přímo penzijního připojištění, kde by měly činnost penzijních fondů nahradit penzijní společnosti.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy penzijního připojištění. Co je penzijní připojištění, kdo může mít uzavřenou smlouvu, kdo je poskytovatelem těchto služeb a další věci s tímto tématem související. Praktická část se pak zaměřuje spíše na výhodnost penzijního připojištění z hlediska reálné výnosnosti penzijních fondů pomocí modelových příkladů. Dále je porovnána výhodnost penzijního připojištění oproti přímému zvýšení mzdy zaměstnavatelem. A také je zde ukázka možné výše penze po určité délce spoření v penzijním systému.

2. Charakteristika penzijního připojištění

Penzijní připojištění tvoří druhý pilíř systému důchodového zabezpečení. Jedná se o formu doplňkového důchodového systému, kdy občan dobrovolně přispívá do privátního penzijního fondu pravidelnou smluvní částkou, která je od určité výše vkladu podpořena vkladem předem definované částky od státu. Státní podpora se přiznává do maximální zákonem stanovené hodnoty vkladu a dále se již nezvyšuje. Při splnění zákonných podmínek je poskytována účastníkovi připojištění sleva na dani. Penzijní připojištění se státním příspěvkem mohou poskytovat pouze soukromé penzijní fondy, které prokážou k tomuto způsobu způsobilost a disponují příslušnými povoleními od státu.¹

Zákon penzijní připojištění definuje takto: Penzijním připojištěním se rozumí shromažďování peněžních prostředků od účastníků penzijního připojištění a státu poskytnutých ve prospěch účastníků, nakládání s těmito prostředky a vyplácení dávek penzijního připojištění.²

České penzijní připojištění se státním příspěvkem je specifickým produktem, který kombinuje soukromé vlastnictví s výraznými veřejnoprávními prvky a nemá v zahraničí obdobu. Stát nenesे za hospodaření fondu odpovědnost. Z důvodu přítomnosti veřejných prostředků je však činnost těchto fondů výrazně právně omezena.

Charakteristické znaky současné úpravy tohoto připojištění jsou: dobrovolnost účasti, přenositelnost, dlouhodobé investování, finanční příspěvek státu, možná účast třetích osob, konzervativní způsob investování, maximalizace bezpečnosti.³

2.1 Základní pojmy

Tato kapitola vymezuje základní pojmy penzijního připojištění a penzijních fondů, protože každý účastník penzijního připojištění by měl vědět, co znamená slovo vznik, průběh, zánik penzijního připojištění, penzijní plán a další pojmy s tímto tématem související.

2.1.1 Účastník penzijního připojištění

Účastníkem penzijního připojištění může být fyzická osoba starší 18 let věku s trvalým pobytem na území České republiky. Účast na pojištění je dobrovolná a vzniká na základě písemné smlouvy mezi účastníkem a příslušným penzijním fondem, který si účastník svobodně vybral.

¹ KAHOUN, V. a kol.: Sociální zabezpečení vybrané kapitoly, str. 258

² Zákon č.42/1994 Sb. § 1

³ KAHOUN, V. a kol.: Sociální zabezpečení vybrané kapitoly, str. 258

2.1.2 Vznik penzijního připojištění

Vznik penzijního připojištění určitého účastníka podmiňuje splnění tří podmínek. Fyzická osoba musí splňovat podmínky pro to, aby mohla být účastníkem. Musí buď s vybraným penzijním fondem, nebo s osobou oprávněnou ke zprostředkování smluv o penzijním připojištění uzavřít smlouvu. Před uzavřením smlouvy však musí být budoucí účastník seznámen se statutem a penzijním plánem vybraného penzijního fondu. Dále je stanoveno datum vzniku penzijního připojištění.⁴

2.1.3 Pojištěná doba

Jedná se o počet kalendářních měsíců, za které byly na účet penzijního fondu jako příjemce u jeho depozitáře evidované platby příspěvků vyšší než 100 korun.

2.1.4 Přerušování penzijního připojištění

Přerušování nastává dnem, který uvedl v oznámení o přerušování penzijního připojištění adresovaném příslušnému penzijnímu fondu, nejdříve však prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení písemného oznámení penzijnímu fondu.⁵

2.1.5 Ukončení penzijního připojištění

Penzijní fond může penzijní připojištění písemně vypovědět pouze účastníku, který po dobu alespoň 6 kalendářních měsíců neplatil příspěvky, při uzavírání smlouvy uvedl nepravdivé údaje nebo zatajil skutečnosti rozhodné pro uzavření smlouvy, dále nesplňuje podmínky stanovené zákonem. Penzijní připojištění může zaniknout také na základě dohody mezi účastníkem a penzijním fondem, popř. na základě právní události (ukončení výplaty penze, výplaty jednorázového vyrovnání, výplaty odbytného, ukončení trvalého pobytu, úmrtí účastníka).⁶

2.1.6 Penzijní fond

Penzijní fond je správcem vložených prostředků, je právnická osoba se sídlem v České republice. Právní formou právnické osoby je akciová společnost.⁷

2.1.7 Penzijní plán

Je stanoven penzijním fondem a schvaluje jej ČNB. V rámci zákonné úpravy důchodového připojištění fond stanovuje pravidla, kterými se při výkonu své činnosti řídí. Je

⁴ ŠULC, J.: Penzijní připojištění, str. 37

⁵ ŠULC, J.: Penzijní připojištění, str. 33-34

⁶ KREBS, V. a kol.: Sociální politika, str. 224

⁷ KAHOUN, V. a kol.: Sociální zabezpečení vybrané kapitoly, str. 260

sestavovaný jako příspěvkově definovaný penzijní plán, v němž výše penze závisí na úhrnu prostředků složených ve prospěch účastníka důchodového připojištění, podílu na výnosech při zhodnocování investovaných prostředků fondu a věku, od kterého se poskytuje penze. Penzijní plán stanoví i jiné způsoby vypořádání fondu s účastníkem než výplatou penze.

2.1.8 Základní typy penzijních plánů

Při zavádění jednotlivých forem financování důchodů rozlišujeme dva systémy:

- Dávkově definovaný systém (DB – defined benefit)
- Příspěvkově definovaný systém (DC – defined contribution)
- Hybridní penzijní plány

Dávkově definované systémy

Garantují určitou výši penzijních dávek, většinou v závislosti na kombinaci faktorů jako počet let, po které jedinec odváděl příspěvky do systému, výše příjmů jedince za určité období a výše tzv. aktuálního parametru, jenž bývá stanoven zákonem.

Příspěvkově definované systémy

Neposkytují svým účastníkům takovou míru jistoty ohledně výše jejich budoucích penzí. Účastníci platí stanovenou příspěvkovou sazbu, ale jejich budoucí penze závisí, mimo velikosti odvedených příspěvků, také na míře výnosu z investování těchto úspor na kapitálovém trhu.⁸

Hybridní penzijní plány

Jsou kombinací penzijních plánů s definovaným příspěvkem a penzijních plánů s definovanou dávkou. Zaručují minimální výši penze, přičemž horní hranice není omezena, poněvadž závisí na výnosové míře portfolia penzijního fondu.⁹

2.1.9 Příspěvky účastníků penzijního připojištění

Výše příspěvku účastníka se stanoví v délce kalendářní měsíc. Výše příspěvku nesmí být nižší, než je částka zakládající nárok na státní příspěvek. Účastník nemůže platit příspěvek současně na penzijní připojištění u více penzijních fondů. Příspěvky se platí do konce kalendářního měsíce, na který se platí, nebo pokud se příspěvky platí dopředu na delší

⁸ KREBS, V. a kol.: *Sociální politika*, str. 181

⁹ REVENDA, Z.: *Peněžní ekonomie a bankovníctví*, str. 190

období, do konce prvního kalendářního měsíce tohoto období. Příspěvek účastníka se považuje za zaplacený do konce kalendářního měsíce, je-li příspěvek do konce kalendářního měsíce připsán na účet penzijního fondu u jeho deponitáře. Účastník má právo změnit výši svého příspěvku. Změna výše příspěvku je možná pouze do budoucna. V penzijním plánu může být stanovena lhůta pro tuto změnu, ta však nesmí být delší než tři kalendářní měsíce ode dne doručení oznámení o změně výše příspěvku.

Za účastníka může s jeho souhlasem platit penzijnímu fondu příspěvek nebo jeho část třetí osoba. Účastník je povinen tuto skutečnost předem písemně oznámit penzijnímu fondu. Příspěvek nebo jeho část může platit též zaměstnavatel za své zaměstnance, kteří jsou účastníky podle tohoto zákona. Na příspěvek placený zaměstnavatelem zcela nebo zčásti za své zaměstnance se neposkytuje státní příspěvek.

Doba odkladu placení příspěvků, za kterou účastník doplatil příspěvky, se započítává do pojištěné doby. Doba jiného přerušení placení příspěvků se do pojištěné doby nezapočítává.¹⁰

3. Právní rámec a jeho výhody

Penzijní připojištění je upraveno zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Od svého schválení do konce roku 2009 byl změněn více než 20x.

Přehled zákonů, které text zákona novelizovaly:

z.č. 61/1996 Sb.; 15/1998 Sb.; z.č. 170/1999 Sb.; z.č. 353/2001 Sb.; z.č. 36/2004 Sb.; z.č. 237/2004 Sb., z.č. 257/2004 Sb.; z.č. 377/2005 Sb.; z.č. 444/2005 Sb.; z.č. 56/2006 Sb.; z.č. 57/2006 Sb.; z.č. 70/2006 Sb.; z.č. 342/2006 Sb.; z.č. 296/2007 Sb.; z.č. 124/2008 Sb., z.č. 126/2008 Sb.; z.č. 254/2008 Sb.; z.č. 230/2009 Sb.; z.č. 306/2008 Sb.; z.č. 227/2009 Sb.; z.č. 309/2002 Sb.

Dne 5. 5. 2009 vláda České republiky předložila Poslanecké sněmovně vládní návrh zákona o penzijním spoření a vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o penzijním spoření.

Navrhovanou právní úpravou se provádí oddělení majetku účastníků a společnosti spravující jejich majetek v dobrovolném doplňkovém penzijním pilíři. Nový systém by

¹⁰ zákon č. 42/1994 Sb., § 27

existoval vedle stávajícího systému penzijního připojištění a účastníci penzijního připojištění by do něj mohli přestoupit.¹¹

3.1 Staré a nové smlouvy o penzijním připojištění

Zákon č. 170/1999 Sb. přinesl na straně jedné určité zvýhodnění penzijního připojištění (zejména vyšší státní příspěvek), na straně druhé však přinesl i určité zpřísnění podmínek nároku z penzijního připojištění (např. zvýšení věku pro vznik nároku na starobní penzi a stanovení minimální pojištěné doby). Ve věcech, které se týkají smluvního vztahu mezi účastníkem penzijního připojištění a penzijním fondem, je zachována dosavadní právní úprava penzijního připojištění, pokud smlouvy o penzijním připojištění uzavřené před změnou penzijního plánu provedenou na základě zákona č. 170/1999 Sb. neodpovídají změnám, které přinesl zákon č. 170/1999 Sb. V závislosti na tomto hledisku se smlouvy o penzijním připojištění rozdělují na „staré“, které odpovídají právní úpravě platné před účinností zákona č. 170/1999 Sb., a na „nové“, které byly sjednány již za účinnosti zákona č. 170/1999 Sb.¹²

3.2 Daňový režim související s příspěvků zaměstnavatelů na penzijní připojištění zaměstnanců

Novela zákona o daních z příjmů (ZDP) od roku 2008 zavedla společný strop osvobození od daní z příjmů u plateb zaměstnavatelů na penzijní připojištění a životní pojištění v celkové výši 24 000 Kč.

Platby do tohoto limitu:

- jsou osvobozeny od daní z příjmů zaměstnance – účastníka penzijního připojištění
- jsou osvobozeny od odvodů na sociální a zdravotní pojištění
- mohou zaměstnavatelé zahrnout do nákladů, pokud jsou příspěvky upraveny v kolektivní smlouvě nebo ve vnitřním předpise.

Platby nad tento limit:

- nejsou osvobozeny od daní z příjmů zaměstnance – účastníka penzijního připojištění
- nejsou osvobozeny od odvodů na sociální a zdravotní pojištění – s výjimkou navržených limitů

¹¹ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_leg_ppap.html

¹² PŘIB, J.: Kdy do důchodu a za kolik, str. 113

- mohou zaměstnavatelé zahrnout do nákladů v libovolné výši, pokud jsou příspěvky upraveny v kolektivní smlouvě nebo ve vnitřním předpise - s výjimkou odvodů na sociální a zdravotní pojištění již není zaměstnavatel nijak daňově zatížen.

Dle daňové úpravy platné do 1. 1. 2008 byl příspěvek zaměstnavatele na penzijní připojištění považován za daňový náklad, maximálně však do výše 3 % vyměřovacího základu (VZ) zaměstnance. Příspěvek zaměstnavatele byl pro zaměstnance osvobozen od daně z příjmů, maximálně však do výše 5 % vyměřovacího základu zaměstnance. Příspěvek zaměstnavatele nepodléhal odvodům na zdravotní a sociální pojištění až do roku 2007, kdy bylo osvobození limitováno 5 % vyměřovacího základu stanoveného výkladem Ministerstva financí.

3.3 Danění dávek penzijního připojištění

Stejně jako u předchozích daňových úprav nepodléhá ani nadále dani z příjmů státní příspěvek a příspěvek účastníka. Daní se výnosy z příspěvků a příspěvky zaměstnavatelů. Počínaje daňovým obdobím 2008 se zavedla jednotná sazba daně ve výši 15 %, u příspěvku zaměstnavatele je daň nulová.¹³

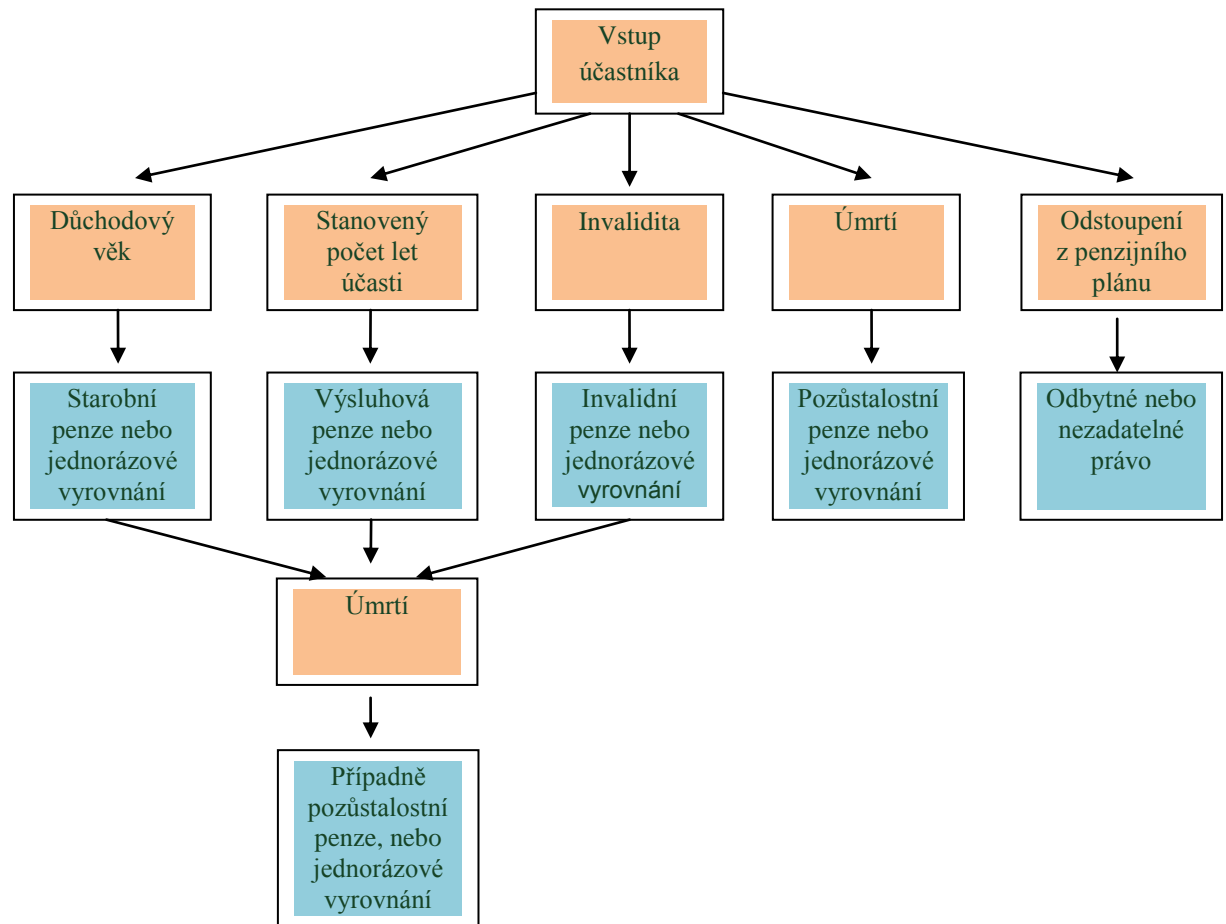
3.4 Nároky z penzijního připojištění

V případě splnění sjednaných podmínek podle pojistného plánu, sjednané smlouvy o důchodovém připojištění, vzniká účastníku pojištění nárok na výplatu dávky. Dávky penzijního připojištění je fond povinen vyplácet ve lhůtách stanovených penzijním plánem nebo smluvně ve lhůtách dohodnutých s účastníkem pojištění. Povinnost plnit ve prospěch účastníka z pojištění fondu nevzniká automaticky na základě naplnění pojistného plánu, respektive dožití věku oprávněného, ale teprve na základě žádosti oprávněného o výplatu dávky.

¹³ http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html

3.5 Dávky vyplácené z penzijního připojištění

Schéma 1: Dávky vyplácené v penzijním připojištění

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

3.5.1 Penze

Penzí, ve smyslu dávky důchodového připojištění, rozumíme opakovanou výplatu peněžní částky, kterou fond vyplácí účastníku pojištění doživotně nebo po dobu definovanou v penzijním plánu, nebo smluvně. Podmínkou nároku na penzi je placení příspěvků na penzijní připojištění nejméně 36 kalendářních měsíců, respektive 60 kalendářních měsíců u starobní penze.

Z penzijního připojištění lze vyplácet starobní, invalidní, výsluhová a pozůstalostní penze.

3.5.1.1 Starobní penze

Podmínkou nároku je dosažení věku stanoveného penzijním plánem. Minimální věk pro přiznání dávky je však dosažení věku 60 let bez ohledu na to, zda se jedná o muže nebo ženu, a alespoň doba trvání pojištění v délce 5 let.

3.5.1.2 Invalidní penze

Podmínkou vzniku nároku na tuto penzi je přiznání plného invalidního důchodu z důchodového pojištění. Současně musí být splněna podmínka placení příspěvků účastníkem nejméně po dobu 3 let.

3.5.1.3 Výsluhová penze

Podmínkou vzniku nároku je dosažení doby pojištění sjednané penzijním plánem nebo smlouvou. Minimální doba pojištění, kterou lze sjednat a kterou nesmí žádný fond snížit, činí 15 let.

3.5.1.4 Pozůstalostní penze

Podmínkou nároku je smrt účastníka spoření. Nárok na čerpání penze nevzniká účastníkovi, nýbrž osobě, kterou ve smlouvě určil. Další podmínkou vzniku nároku na výplatu této penze je doba trvání pojištění nejméně 3 roky.

Starobní, invalidní a výsluhová penze náleží pouze účastníku pojištění.

3.5.2 Jednorázové vyrovnání

Náleží účastníku penzijního připojištění podle podmínek stanovených v pojistném plánu místo penze. Vznik nároku není opět důvodem k vyplácení. Účastník pojištění musí písemně o toto vyrovnání požádat. Penzijní fond je povinen při vzniku nároku tuto povinnost akceptovat a je pak povinen vyplatit jednorázové vyrovnání nejpozději do konce čtvrtletí, které následuje po měsíci, kdy byla žádost o jednorázové vyrovnání doručena účastníkem pojištění penzijnímu fondu.

Jednorázové vyrovnání podléhá zdanění. Předmětem daně jsou pouze výnosy. Nedaní se příspěvky účastníka penzijního připojištění, státní příspěvky a případné příspěvky zaměstnavatele.

3.5.3 Odbytné

Náleží účastníku pojištění, u něhož doba pojištění trvala alespoň 12 měsíců, a všechny příspěvky byly řádně uhrazeny, současně smlouvu vypověděl a pojištění zaniklo výpovědí nebo dohodou. Odbytné nelze uplatnit, pokud účastník řízení požádal v minulosti o výplatu penze. Odbytné nenáleží ani v případě, že dochází k převodu prostředků k jinému penzijnímu fondu. Pokud účastník pojištění zemře a nevznikne nárok na pozůstalostní penzi, jsou odvedené prostředky za podmínek stanovených v pojistném plánu předmětem odbytného pouze v případě, že účastník ve smlouvě určil osobu, které po jeho smrti

odbytné náleží. Jinak se vložené prostředky stávají součástí dědictví. Rovněž z odbytného se odvádí daň. Vyměřovací základ je stanoven z výnosů příspěvků účastníka pojištění, případně i zaměstnavatele, pokud přispívá. Příspěvky od státu nejsou součástí vyměřovacího základu, ale penzijní fond je v těchto případech musí vrátit státu. Účastník nemá nárok ani na výnosy z vkladu státu, proto se do vyměřovacího základu pro zdanění rovněž nezahrnují.

Zdanění odbytného a jednorázové vyrovnání má motivovat účastníky pojištění k tomu, aby preferovali pobírání penze, které zdaňováno není.¹⁴

3.6 Výhody penzijního připojištění

3.6.1 Státní příspěvek

Na každý kalendářní měsíc náleží za každého účastníka, který včas zaplatil na tento měsíc jeden státní příspěvek. Státní příspěvek je poskytován odstupňovaně podle výše měsíčních příspěvků účastníka, kdy s jejich rostoucí výší se státní příspěvek relativně snižuje. Státní příspěvek se nezvyšoval od roku 1994, kdy byl schválen zákon o penzijním připojištění. Jeho reálná hodnota tak poklesla více než o 50 %. Zákon sice umožňoval vládě vládním nařízením příspěvek zvýšit, pro toto zvýšení však nestanovil žádné podmínky, takže k němu nedocházelo. Příspěvek byl stanoven ve větší výši pouze v prvních dvou letech. Od 1. 1. 2000 došlo k úpravě tohoto příspěvku, který je poskytován ve výši uvedené v tabulce níže.¹⁵

Tabulka 1: Státní příspěvek na penzijní připojištění

Výše příspěvku účastníka (v Kč)	Výše státního příspěvku (v Kč)
100 až 199	50 + 40 % z částky nad 100 Kč
200 až 299	90 + 30 % z částky nad 200 Kč
300 až 399	120 + 20 % z částky nad 300 Kč
400 až 499	140 + 10 % z částky nad 400 Kč
500 a více	150 Kč

Zdroj: Zákon č. 42/1994 Sb., § 29 odst. 2

Pokud účastník platí příspěvek za delší období než kalendářní měsíc, stanoví se výše státního příspěvku podle průměrné měsíční výše připadající na toto období. Penzijní fond

¹⁴ KAHOUN, V. a kol.: Sociální zabezpečení vybrané kapitoly, str. 261-265

¹⁵ KREBS, V. a kol.: Sociální politika, str. 229

podává čtvrtletně písemnou žádost o poskytnutí státního příspěvku souhrnně za všechny účastníky, kterým náleží státní příspěvek. Žádost se podává ministerstvu v kalendářním měsíci následujícím po skončení kalendářního čtvrtletí. Ministerstvo je povinno poukázat státní příspěvek za kalendářní čtvrtletí na účet penzijního fondu do konce druhého měsíce následujícího po čtvrtletí, za které se o poskytnutí státního příspěvku žádá. Pro účely poskytnutí státního příspěvku se výše příspěvku účastníka zaokrouhluje na celé koruny směrem dolů.¹⁶

3.6.2 Daňové úlevy

Dalším způsobem podpory penzijního připojištění jsou daňové úlevy pro zaměstnance a zaměstnavatele. Novela zákona o důchodovém připojištění umožňuje od roku 2000 odpočet zaplaceného pojistného od daňového základu. Občan může odečíst částku maximálně 12 000 Kč za rok, přesto úspora není zanedbatelná, zejména u vyšších příjmových skupin.

Rovněž zaměstnavatel může odečíst příspěvek zaměstnanci, a to až do výše 3 % z vyměřovacího základu na sociální a zdravotní pojištění (například u zaměstnance s průměrným platem 20 000 Kč lze uplatnit jako náklad v daňovém přiznání až 600 Kč měsíčně). Je zřejmé, že je to pro zaměstnavatele výhodnější než zvyšovat lidem platy.¹⁷

¹⁶ Zákon č. 42/1994 Sb., § 24

¹⁷ KREBS, V. a kol.: *Sociální politika*, str. 230

4. Dosavadní vývoj penzijního připojištění v ČR

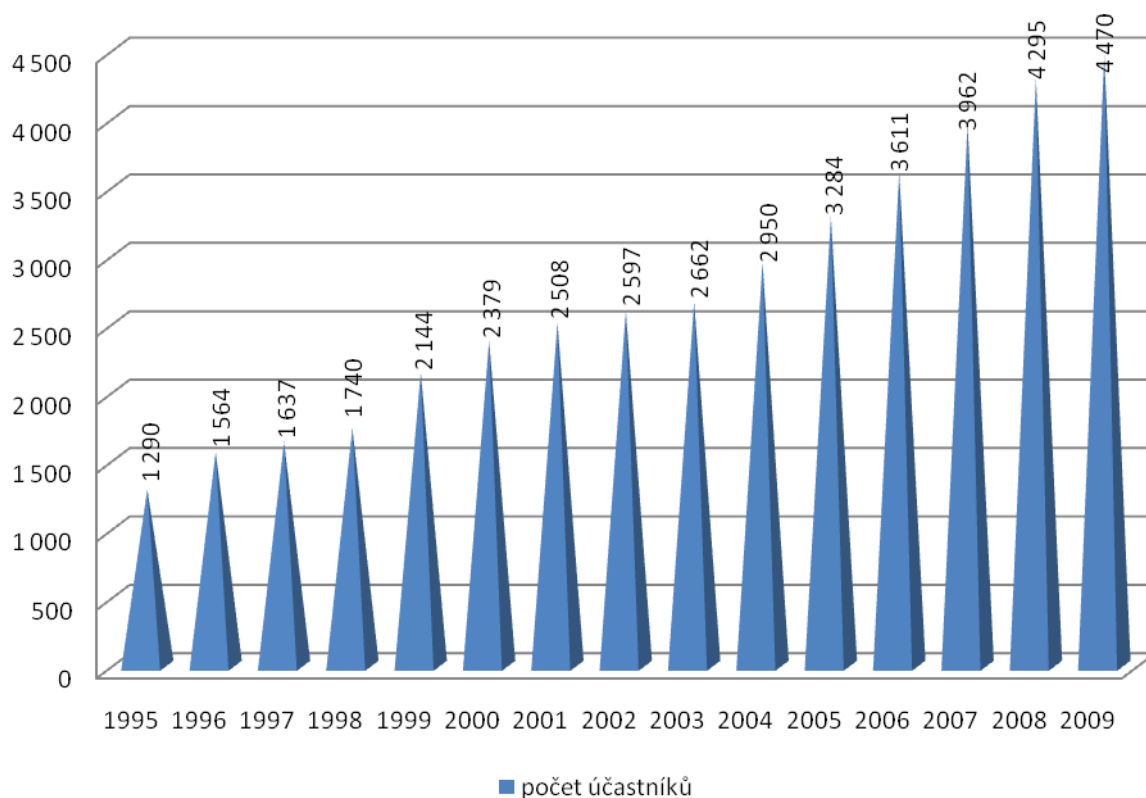
Penzijní připojištění se vyvíjelo v několika etapách. První etapa začíná rokem 1994, kdy je zavedeno penzijní připojištění a končí v roce 1999 změnami a následným vydáním zákona č.170/1999 Sb. Tato změna v zákoně vnesla do penzijního připojištění kvalitativně novou éru. Změny provedené zákonem č. 170/1999 Sb. se týkají především úpravy orgánů státního dozoru, podmínek pro nárok na dávky, zvýšení státního příspěvku atd. Druhou etapou a zatím poslední novelou je zákon č. 36/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 42/1994 Sb. Veškeré změny provedené novely zákona č. 42/1994 Sb. přinesly účastníkům, penzijním fondům a státu velkou řadu výhod. Každý má možnost využít všech, které zákon č. 42/1994 o penzijním připojištění se státním příspěvkem ve znění pozdějších novelizací nabízí.¹⁸

4.1 Vývoj a počet účastníků penzijního připojištění

K 31. 12. 2009 vykazaly penzijní fondy téměř 4,5 milionu účastníků (4 470 178). Je to o 174 575 více (4 %) než k 31. 12. 2008, kdy bylo v sektoru evidováno 4 295 603 připojištěných. To znamená, že měsíčně přibývalo cca 14,5 tisíc účastníků. Během roku 2009 byl zaznamenán nejvyšší nárůst v druhém čtvrtletí. Počet účastníků v tomto období vzrostl o 58 tisíc účastníků. Míra zapojení v penzijním připojištění převyšuje 70 % ekonomicky aktivních obyvatel v ČR a to bez zápočtu penzijně připojištěných nad 60 let, kteří tvoří zhruba 24 % z celkového počtu spořících.

¹⁸GRUNNOVÁ, M.: Penzijní připojištění a jeho úloha ve vytvoření finanční rezervy pro důchodový věk, str. 5

Graf 1: Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění (v tis. Kč)

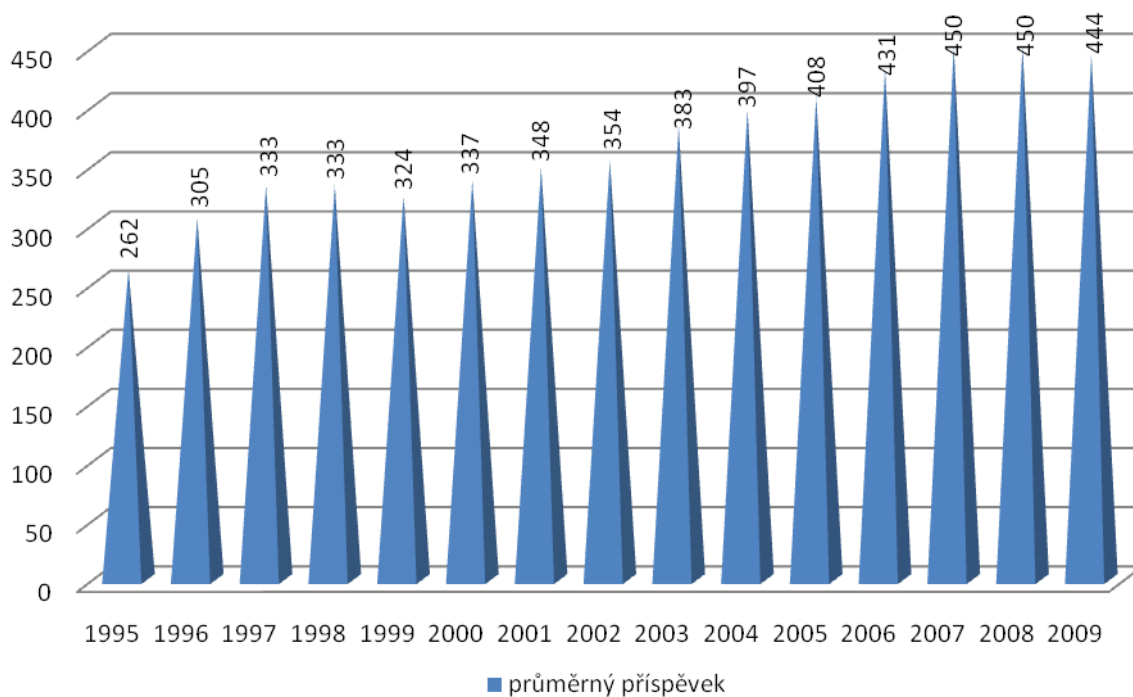

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR

K 30. 6. 2010 ministerstvo financí eviduje celkem 4,47 mil. neukončených penzijních připojištění. Jejich počet se proti konci roku 2009 zvýšil o 80 tis., což představuje nárůst o 1,7 %. Penzijní připojištění si stále udržuje růstový trend. Tempo jeho růstu je však pomalejší než v předchozích letech, o čemž svědčí i počet nově uzavřených smluv o penzijním připojištění, který v 1. pololetí 2010 dosáhl výše 256 tis., což je o 18 tis. smluv méně, než ve stejném období loňského roku.¹⁹

¹⁹ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_ukazatele_penzijniho_pripojisteni_57075.html

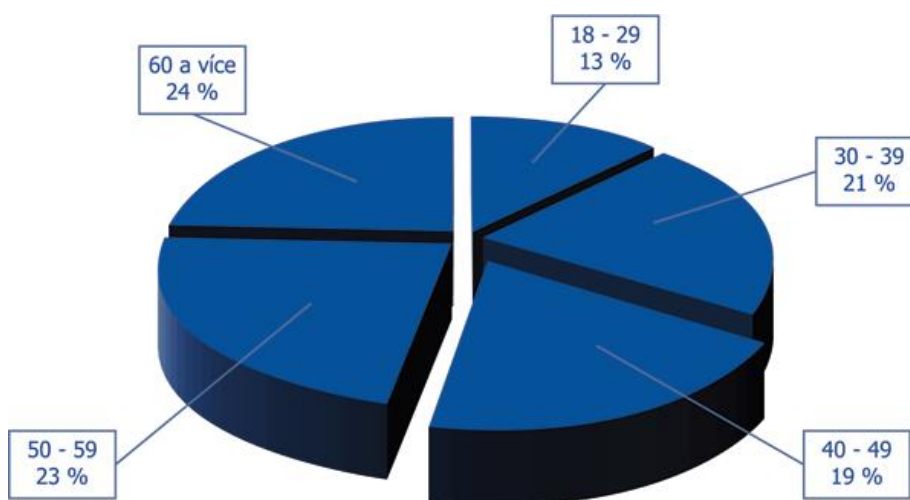
Graf 2: Vývoj průměrného příspěvku účastníka (v Kč)

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR

Za rok 2009 činila průměrná výše měsíčního účastnického příspěvku (bez příspěvku zaměstnavatele) cca 444 Kč v roce 2008 a 2007 to bylo 450 Kč. V roce 2006 byla vykázána částka 431 Kč, v roce 2005 částka 408 Kč a v roce 2004 částka 397 Kč. Výše účastnických příspěvků je nízká, pohybuje se pod úrovní 2 % průměrné hrubé mzdy.²⁰

Graf 3: Věková struktura účastníků penzijních připojištění se státním příspěvkem k 31. 12. 2009 v %

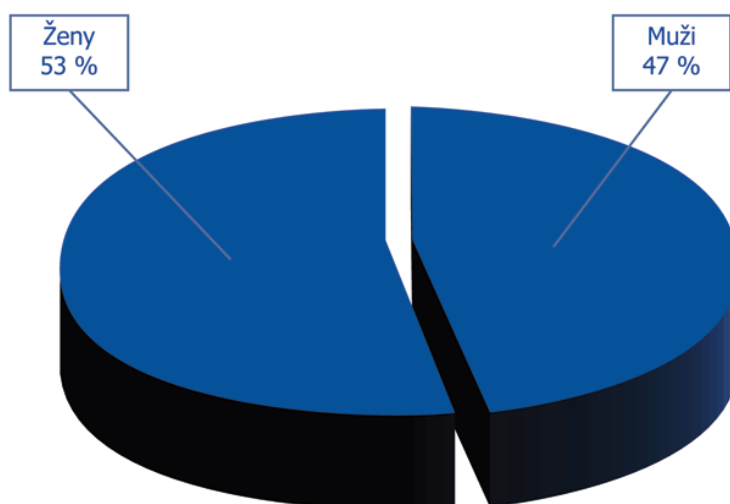
Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR

²⁰ http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html

Stejně jako v uplynulých letech představovala i v loňském roce nejvyšší podíl připojištěných věková skupina od 50 do 59 let a nad 60 let. Souvisí to s nastavením produktu. Po dosažení hranice 60 let se penzijní připojištění stává bezpečným krátko/střednědobým spořením se státním příspěvkem.²¹

Skupina 50 - 59 let je zastoupena cca 23 %, což je pokles o více než jeden procentní bod oproti stavu v roce 2008 (24,2 %). Ve srovnání s rokem 2008 se zvýšil počet penzijně připojištěných ve věku nad 60 let, dosahující podíl 24,23 % (v roce 2008 to bylo 23,4 %). V této skupině je nejsilněji zastoupena kategorie občanů ve věku 60 - 64 let. U věkové skupiny 30 - 39 let došlo k posílení podílu přesahující jedno procento. Bylo vykázáno 21,11 % (v roce 2008 to bylo 20,62 %). Zastoupení ostatních věkových kategorií nedoznalo významných změn oproti stavu v roce 2008.

Graf 4: Podíl mužů a žen v penzijním připojištění se státním příspěvkem k 31. 12. 2009 v %

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR

5. Asociace penzijních fondů

Asociace je dobrovolné zájmové sdružení právnických osob, zejména penzijních fondů, které především koordinuje, zastupuje, hájí a prosazuje společné zájmy penzijních fondů vůči zákonodárným sborům a jeho orgánům, ministerstvům a jiným orgánům státní správy. V současnosti soustřeďuje všechny penzijní fondy působící na trhu penzijního připojištění se státním příspěvkem v České republice. Řídí se svými stanovami a kodexem etiky, volí si své orgány – prezídium, v jehož čele stojí prezident a kontrolní komise.²²

²¹ <http://mpsv.cz/cs/8895> Doplnkové systémy

²² ŠULC, J.: Penzijní připojištění, str. 16

Penzijní fondy patří mezi nejmladší finanční instituce na českém finančním trhu, vznikající postupně až od roku 1994.

Mezi nejdůležitější charakteristiky českých penzijních fondů patří:

- Charakter penzijních fondů jako nezávislých soukromých finančních institucí
- Účast občanů je dobrovolná, avšak státem podporovaná ve formě státního příspěvku a daňových stimulů (platí od 1. 1. 2000)
- Penzijní fondy vytvářejí penzijní plány s definovaným příspěvkem, penzijní plány s definovanou dávkou mají pouze doplňkový charakter, a to ve formě invalidních penzí
- Penzijní fondy podléhají přísné státní regulaci, která má charakter detailní regulace

České penzijní fondy používají velmi konzervativní investiční politiku a převážnou většinu svého portfolia umísťují do dluhových cenných papírů, a to zejména do státních dluhopisů a pokladničních poukázek. Podíl dluhopisů dosáhnul téměř 80 %. Poměrně malou část svého portfolia investují do akcií, podílových listů a nemovitostí. Podíl akcií se snížil téměř o polovinu na 1,6 %.²³

Tabulka 2: Umístění prostředků penzijních fondů (mld. Kč)

k 31.12. (tržní ceny)	2006	2007	2008	2009	Podíl 2009 (%)
Dluhopisy	110,2	119,4	144,8	171,6	79,55
Pokladniční poukázky	5,5	7,4	6,4	2,2	1,00
Akcie	9,6	9,8	5,7	3,5	1,62
Podílové listy	4,8	7,6	6,2	6,9	3,21
Peníze a ostatní aktiva	15,2	22,8	28,4	31,5	14,62
Celkem	145,4	167,0	191,5	215,7	100,00

Zdroj: ČNB, vlastní zpracování

Penzijní fond musí s majetkem hospodařit s odbornou péčí, za účelem zabezpečit spolehlivý výnos. Pokud penzijní fond zjistí, že není způsobilý krýt nároky na dávky

²³ <http://mpsv.cz/cs/8895> Doplňkové systémy

penzijního připojištění, je povinen přijmout opatření k nápravě a neprodleně informovat Ministerstvo financí ČR. Penzijní fondy musí rozdělovat zisk tak, že nejméně 5 % připadá do rezervních fondů a nejvíce 10 % se rozděluje na základě rozhodnutí valné hromady. Zbýlá část se použije ve prospěch účastníků penzijního připojištění a osob, jejichž penzijní připojištění zaniklo v roce, za který se zisk rozděluje. Jestliže hospodaření penzijního fondu skončí ztrátou, musí penzijní fond použít ke krytí ztrát nerozdělený zisk z minulých let, rezervní fond a další fondy tvořené ze zisku. V počátečních letech své existence penzijní fondy zpravidla dosahovaly záporného hospodářského výsledku, a to z důvodu vysokých zřizovacích nákladů a nákladů na reklamu.²⁴

5.1 Výnosnost penzijních fondů v ČR²⁵

Výnosnost penzijních fondů úzce souvisí s jejich investiční strategií. Čím lépe bude penzijní fond umisťovat prostředky na finančním trhu, tím vyšší bude zhodnocení. Penzijní fondy mají ze zákona stanovenou povinnost dosahovat každoročně nezáporné nominální zhodnocení. V budoucnosti by mohli účastníci penzijního připojištění získat i vyšší výnos v případě, že vstoupí v platnost novela zákona o důchodovém spoření.

Penzijní fondy se rády chválí tím, jaké mají zisky, zajímavé výnosy a kolik přibylo klientů. Bohužel ale zisky byly zajímavé zhruba před 12-ti lety, kdy skutečně docházelo k zhodnocení až o 10 %. Bohužel zhruba od roku 2003 dochází k reálnému zhodnocení pouze o 1 %. Částečně je na vině inflace, ale také vytrvalý pokles výnosů. V roce 2008 navíc průměrná reálná ztráta tyto „výnosy“ prakticky nuluje. Průměrný reálný připsaný výnos -1,77 % (připsané výnosy mínus inflace) není důkazem toho, že by penzijní fondy ochránily investice svých klientů.

Výnos se vypočítává z průměrného denního zůstatku na účtu účastníka v příslušném roce. Rozhodující pro výnos z každého jednotlivého příspěvku je tedy datum připsání na účet fondu, z něhož vyplyne počet dní do konce roku, po které je tento příspěvek zhodnocován.

²⁴ REVENDA, Z.: Peněžní ekonomie a bankovníctví, str. 191-192

²⁵ <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/penzijni-pripojisteni>

Tabulka 3: Zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění v jednotlivých PF v %

Název penzijního fondu The Name of the Pension Fund	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
AEGON PF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4,5	3,50	2,1
Allianz PF	-	-	8,9	9,1	6	3,8	4,36	3,71	3	3	3	3,11	3,0	3,00	3,10
AXA penzijní fond	12,8	11,45	11,2	10,1	6,5	4,1	4,25	3,41	3,36	3,1	3,7	2,5	2,2	0,00	2
ČSOB PF Progres	0	16,4	8	10,9	7,7	5,62	3,9	4,26	4,3	5,3	5,0	2,3	2,4	0,02	1,00
ČSOB PF Stabilita	10,4	10,9	10,3	10,02	6,1	4,2	3,2	3	2,3	4,3	4,0	2,8	2,4	0,05	1,37
General PF	10,3	10,61	14,6	11,4	5,3	3,6	4,6	4,1	3	3,0	3,81	3,74	4,1	2,00	2,4
ING penzijní fond	12,8	12,1	11	9,34	6	4,4	4,8	4	4	2,5	4,2	3,6	2,5	0,04	0,1
PF České pojišťovny	10,3	9,2	9,6	9,72	6,6	4,5	3,8	3,2	3,1	3,5	3,8	3,3	2,4	0,20	1,2
PF České spořitelny	4	8,1	9,05	8,33	4,4	4,2	3,8	3,5	2,64	3,74	4,03	3,04	3,1	0,40	1,28
PF Komerční banky	9,44	8,36	9,1	9,5	7,2	4,89	4,4	4,63	3,4	3,5	4,0	3,0	2,3	0,58	0,24

Zdroj: Asociace Penzijních fondů

Pro dosažení nejvyšších průměrných výnosů je důležité správné rozložení portfolia. Tedy umístění finančních prostředků penzijních fondů do takových instrumentů, které budou přinášet penzijním fondům vyšší zisky. Investice do dluhopisů jsou sice konzervativní, jejich výnos je však v přiměřené výši jistý. U investic do nemovitostí je to naopak. Riziko je zde vyšší, ale mohou být výnosnější.

Je důležité nevybírat si penzijní fond podle nejvyšších výnosů za poslední rok, nýbrž podle průměrných výnosů (za delší časové období). V následující tabulce je výpočet průměrného výnosu za posledních 5 let.

Tabulka 4: Průměrné zhodnocení penzijních fondů v letech 2005 – 2009 (v %)

Penzijní fond	Průměrné zhodnocení	Pořadí
AEGON PF	3,37*	1
Allianz PF	3,03	3
AXA penzijní fond	2,09	8
ČSOB PF Progres	2,14	6
ČSOB PF Stabilita	2,13	7
Generali PF	3,21	2
ING penzijní fond	2,09	8
PF České pojišťovny	2,18	5
PF České spořitelny	2,36	4
PF Komerční banky	2,03	9

* jedná se o průměr za poslední 3 roky

Zdroj: Data z výročních zpráv PF, vlastní zpracování

Jak vidíme v tabulce, za rok 2009 připsal nejvyšší zhodnocení Allianz PF (3,1 %), dále Generali PF (2,4 %) a Aegon PF (2,1 %). Z hlediska průměrného zhodnocení za posledních pět let nejlepší výsledky prokazuje Aegon PF (průměr je počítán za roky 2007-2009, ale i v případě srovnání fondů podle průměrného výnosu za tyto roky by obsadil první místo). I přesto, že je fond opakovaně ve ztrátě, výnosu je dosaženo na základě dotací akcionáře. Z penzijních fondů, které dosahují zisk, vychází nejlépe Generali PF, Allianz PF a PF České spořitelny. Za celou dobu existence penzijního připojištění dosáhl

nejvyššího průměrného zhodnocení Generali PF. Naopak za posledních 15 let má nejnižší průměrné zhodnocení penzijní fond České spořitelny.

Podle prezidenta Asociace penzijních fondů Jiřího Rusnoka by se mělo dařit penzijním fondům lépe než v dřívějších letech. Výnosy by měly být vyšší. Měly by pokrýt průměrnou inflaci. Zhodnocení penzijních fondů by se mělo pohybovat od nuly do tří procent se značnými rozdíly mezi jednotlivými penzijními fondy.²⁶

Závěr článku Daniela Kuchty však tvrdí, že kladný rozdíl mezi připsanými výnosy a inflací očekávat s velkou pravděpodobností nemůžeme. Bohužel v dobách, kde se trhům ještě dařilo, byly výnosy mizerné a ztráty se proto budou těžko dohánět.²⁷

5.2 Náklady příštích období²⁸

Náklady příštích období (NPO) představují umořování provizí vyplácených na získání či přetažení nových klientů. Zjednodušeně řečeno, jsou to výdaje, které penzijní fond promítne do nákladů později a sníží tak budoucí výnosy. Čím jsou tyto náklady nižší (stejně jako další administrativní náklady), tím větší lze očekávat výnos pro klienta.

Asociace penzijních fondů porovnává tyto náklady fondů s výší vkladů, které u nich mají klienti a s náklady na jednoho klienta. Z porovnání dat penzijních fondů vyplývá, že nejvyšší náklady příštích období na klienta má PF Aegon, kde činí náklady příštích období na klienta 3 736 Kč. Naopak nejnižší má PF České spořitelny, kde jsou tyto náklady 152 Kč.

²⁶ *Centrum.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-05-05]. Penzijní připojištění.

²⁷ *Centrum.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-05-05]. Penzijní připojištění.

²⁸ <http://www.bcas.cz/aktuality/komplexni-reseni/vite-jak-vybirat-penzijni-fond-/>

Tabulka 5: Náklady příštích období v tis. Kč (k 30. 6. 2010)

Penzijní fond	Absolutně	Relativně vůči prostředkům účastníků	NPO na klienta (Kč)
AEGON PF	428 102	14,05 %	3 736
ALLIANZ PF	142 648	1,62 %	915
AXA penzijní fond	725 074	2,15 %	1 436
ČSOB PF Progres	303 231	3,45 %	1 038
ČSOB PF Stabilita	318 961	1,84 %	740
GENERALI PF	64 453	2,70 %	1 192
ING penzijní fond	399 757	1,71 %	926
PF České pojišťovny	613 576	1,23 %	524
PF České spořitelny	134 636	0,40 %	152
PF Komerční banky	590 255	2,12 %	1 185

Zdroj: Asociace penzijních fondů, vlastní zpracování

Penzijní fond, který má nízké náklady příštích období, nebo vytváří vysoký zisk, je může rychle umořit. Z hlediska budoucnosti je tedy finančně zdravější a může klientům poskytnout zajímavý výnos.²⁹

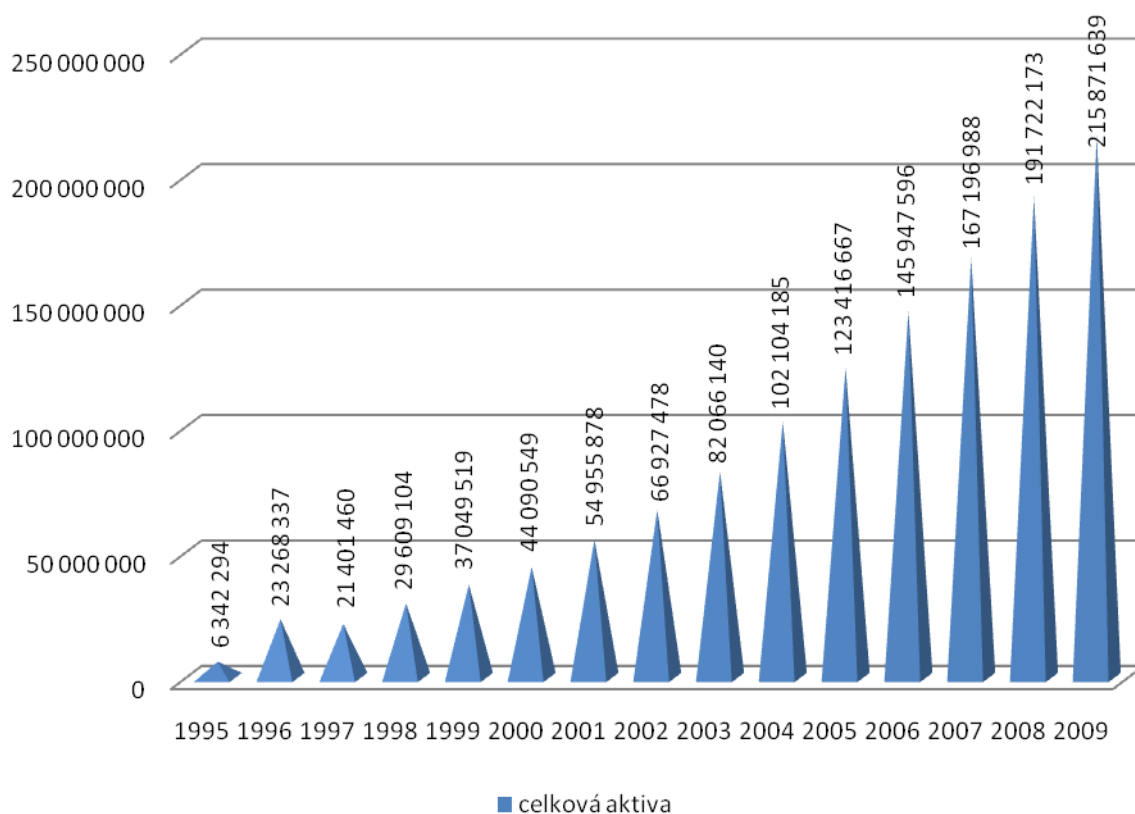
Z původního počtu 44 penzijních fondů je v současnosti činných celkem 10 penzijních fondů. AEGON PF, ALLIANZ PF, AXA PF, ČSOB PF Progres, ČSOB PF Stabilita, GENERALI PF, ING PF, PF České pojišťovny, PF České spořitelny, PF KB. Počet penzijních fondů se snižoval zejména v důsledku jejich slučování do větších celků, dvanáct fondů zaniklo likvidací. Počet účastníků v likvidovaných fondech, kteří jsou v různé míře poškozeni ve svých nárocích, činí cca 1 % z celkového počtu účastníků.

Penzijní fondy se snažily v krátkém čase získat co největší počet klientů, volily proto strategii zdůrazňující krátkodobou výhodnost penzijního připojištění. Výsledkem tohoto trendu, který umožnil zákon č. 42/1994 Sb., je základní dosavadní slabina celého systému,

²⁹ <http://www.penze.cz/penzijni-pripojisteni/80589-penzijni-fondy-vynosy-zustavaji-nizke-nektere-alespon-prekonaly-inflaci>

kteřá spočívá v tom, že účastníci ukončují smluvní vztah jednorázovým vyrovnáním a počet vyměřených starobních penzí z tohoto systému je velmi malý. Penzijní připojištění v České republice tedy dosud hraje roli jakéhosi spoření se státním příspěvkem.³⁰

Graf 5: Vývoj celkových aktiv penzijních fondů (v tis. Kč)

Zdroj: Asociace penzijních fondů ČR

Na aktivech penzijních fondů bylo k 31. 12. 2009 vykázáno 215,9 miliard Kč, což je o 24,2 miliard více než k 31. 12. 2008 (191,7 miliard Kč). Průměrná částka aktiv na účastníka v roce 2009 přesáhla 48 tisíc Kč, přitom v roce 2008 činila téměř 45 tisíc Kč. V roce 2007 představovala zhruba 44 tisíc Kč a v roce 2006 to bylo cca 40 tisíc Kč.³¹

³⁰ KREBS, V. a kol.: *Sociální politika*, str. 234

³¹ http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html

6. Analýza současného trhu penzijního připojištění

Český důchodový systém je složen ze dvou pilířů. První tvoří povinné, státem organizované a spravované, průběžně financované důchodové pojištění („PAYG“). Druhý pilíř naplňuje dobrovolné soukromé penzijní připojištění se státním příspěvkem („PPSP“). Zdrojem doplňkových důchodových příjmů jsou i vybrané produkty soukromého životního pojištění.³²

Do budoucna se počítá s vytvořením třípilířového systému. Ten zahrnuje navíc i povinný soukromý pilíř.³³

6.1 Vícepilířový systém financování sociálního zabezpečení

Charakteristickým znakem vícepilířového systému financování sociálního zabezpečení je to, že využívá různé zdroje jeho financování od různých subjektů.³⁴

6.1.1 Třípilířový systém financování

Zahrnuje tyto pilíře:

- Veřejný pilíř
- Povinný soukromý pilíř
- Dobrovolný soukromý pilíř

6.1.1.1 Veřejný pilíř

Cílem veřejného pilíře je zmírnění chudoby ve stáří, jakož i pojištění dalších rizik (zejména nemoci, invalidity, dlouhověkosti apod.), je povinný a upravuje jej zákon. Založen je na principu solidarity, která se projevuje zejména v konstrukci dávek. Veřejný pilíř využívá průběžný systém financování sociálního zabezpečení a je pro něj charakteristické mezigenerační přerozdělování.

6.1.1.2 Povinný soukromý pilíř

Povinný soukromý pilíř využívá prvky soukromého pojištění. Upravuje jej zákon a účast občana v něm je povinná. Povinný soukromý pilíř představuje pro občana de facto zvýšení jeho odvodové povinnosti, což ve svém důsledku znamená, že povinné spoření snižuje disponibilní důchod pojištěnce (tedy jeho spotřebu) ve prospěch budoucnosti. Charakteristickým znakem povinného soukromého pilíře je využívání zásahových dávek sociálního zabezpečení.

³² <http://mpsv.cz/cs/8895>

³³ MPSV-Závěrečná zpráva PES, dostupné na: <http://mpsv.cz/cs/8895>

³⁴ KAHOUN, V. a kol.: Sociální zabezpečení vybrané kapitoly, str.94

6.1.1.3 Dobrovolný soukromý pilíř

Dobrovolný soukromý pilíř je považován v systému sociálního zabezpečení za nadstavbu. Využívá soukromé dobrovolné pojištění a jeho cílem je oddělení funkce redistribuce a funkce spoření. Typickým znakem dobrovolného soukromého pilíře je dodržování principu ekvivalence a zásluhovosti, jakož i využívání zásahových dávek. Charakteristická je také státní podpora zpravidla ve formě daňových výhod.³⁵

6.2 Financování důchodového systému

K financování důchodového systému existují v zásadě dva základní přístupy, a to

- Průběžné financování (PAYG)
- Kapitálové (fondové) financování

Průběžné financování (systém „pay as you go“)

Průběžné financování je systém, který vychází z myšlenky mezigenerační solidarity a příslibu budoucí péče. Jde o uspořádání, kdy lidé v současnosti výdělečně činní odvádí příspěvky na sociální pojištění a z těchto prostředků jsou ihned vypláceny dávky současným důchodcům. Tento systém je zejména náročný vyššími administrativními náklady na provozování samostatného fondu. Zásadním problémem je zajištění rovnováhy (zejména dlouhodobé) mezi příjmy a výdaji, neboť nedostatek prostředků na výplatu dávek musí být dotován ze státního rozpočtu (tedy daní), protože se jedná o zákonné nároky, které musí být státem garantovány nejen legislativně, ale i ekonomicky.³⁶

Kapitálové financování (systém „capital reserve“)

V tomto systému si pojištěnci vytvářejí pomocí pojišťovacího systému kapitálové rezervy, které jsou pak použity na financování jejich vlastních důchodů. Příspěvky jsou tedy spořeny, dochází k tvorbě kapitálu. Tento princip je uplatňován ve většině privátních pojišťovacích systémech.

Tento systém financování sociálního zabezpečení posiluje odpovědnost jednotlivce za jeho budoucnost a motivuje jej k tvorbě rezerv (úspor) pro řešení nepříznivých situací, které lze předvídat (zejména zabezpečení ve stáří).

³⁵ KAHOUN, V. a kol.: Sociální zabezpečení vybrané kapitoly, str. 95-96

³⁶ KREBS, V. a kol.: *Sociální politika*, str. 179

6.3 Vztah mezi systémy průběžnými a systémy fondovými

Výhodou u průběžného financování je zejména stabilita systému, nižší náklady na zřízení, možnost uplatnění redistribuce, nižší režie, u fondového je to zejména menší citlivost na demografický vývoj, pozitivní vliv na trh práce i dopady na kapitálové trhy.

Naopak rizika u průběžného systému jsou zvláště demografické, politické, negativní dopady na trh práce, nadměrné redistribuce, vytlačování veřejných a soukromých investic. U fondového je to zejména problematika zabezpečení nízko příjmových skupin, kdy jejich nízké příjmy neumožňují „naspořit si“ na stáří a přerozdělení důchodů je v tomto systému nemožné. Nedostatečný důchod by musel doplňovat stát ze svých daňových příjmů. Značným rizikem je i bezpečnost soukromých penzijních fondů, dále pak integrace starších pracujících, kteří neměli možnost „naspořit“ si dostatečné prostředky. To vede k ohromným nákladům na eventuelní přechod k fondovému systému.³⁷

6.4 Problémy současného průběžného financování sociálního zabezpečení

Systém průběžného financování sociálního zabezpečení je v posledních letech předmětem stále četnějších kritik, a to zejména proto, že je finančně nákladný a dostatečně nemotivuje občany k úsporám (zejména na důchod).

Prohlubující se nerovnováha mezi příjmy a výdaji sociálního zabezpečení v důsledku vysokého růstu sociálních výdajů je jednou z příčin deficitnosti veřejných rozpočtů. Zejména pak státního rozpočtu. Do určitých potíží zapříčiněných nedostatkem finančních prostředků v rozpočtové soustavě se systém dostal již v posledním kvartálu minulého století. V této souvislosti se začíná hovořit o riziku „kolapsu průběžného financování sociálního zabezpečení“ a nezbytnosti doplnit veřejný, státem garantovaný pilíř o další pilíře, opírající se o aktivity zaměstnavatelských subjektů a soukromé aktivity občanů.

6.5 Důvody reformy

Dnešní důchodový systém v ČR je extrémně solidární, což jej činí dlouhodobě riskantním v konečném důsledku jak pro stát, tak i z pohledu jednotlivce. Nová projekce státního důchodového pilíře průběžného financování potvrdila trendy zjištěné již v předchozích letech. Průběžný systém je v dnešní podobě a parametrech dlouhodobě neudržitelný a vede k deficitům kolem 4 %³⁸ HDP ročně. Průběžný systém financování beze změn zůstane pravděpodobně již trvale deficitní. Pozitivní efekt parametrických úprav z roku 2008 a mírně lepší demografická data jsou převážena zhoršenou makroekonomickou

³⁷ KREBS, V. a kol.: *Sociální politika*, str. 180-181

³⁸ <http://mpsv.cz/>

perspektivou. Je nutné celospolečensky akceptovat, že pro zajištění finanční rovnováhy průběžného systému, a tudíž pro plné krytí jeho budoucích závazků zdroji, je nezbytné pokračovat v postupných parametrických úpravách.³⁹

V současné době připadá na jednoho důchodce 1,8⁴⁰ plátců pojistného na sociální pojištění a tento poměr se nadále zhoršuje. V roce 2050 bude tento ukazatel cca 1,2, pokud nedojde ke změnám parametrů systému. Při zachování úrovně náhradového poměru vytváří tato skutečnost tlak na dlouhodobou finanční udržitelnost základního důchodového pojištění.⁴¹

Stávající druhý pilíř je nevýkonný a pro stát nepřilíš přínosný. Nevytváří totiž dostatečné zdroje. Kapitalizace prostředků musí výrazně překračovat míru průměrné inflace, a to se neděje. Účastníci fondu nejsou nijak motivováni k celoživotnímu spoření. Fondy trpí zjevnými nebo skrytými vysokými náklady (především provize), možná i přerozdělováním zisku kvůli netransparentnosti hospodaření. Pro stát nejlevnějším řešením by bylo zavést možnost penzijního připojištění k současnému systému sociálního pojištění.⁴²

6.6 Důchodová reforma ve třech etapách

Důchodovou reformou v České republice se podrobně začal zabývat Výkonný tým (tzv. „Bezděkova komise“) v roce 2004. Úkolem bylo připravit odborné materiály týkající se důchodového systému vycházející ze zadání politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Cílem bylo vytvořit nezávislou odbornou analýzu různých reformních návrhů. Na základě závěrečné zprávy Výkonného týmu se nakonec vláda rozhodla pro reformu ve třech etapách.⁴³ Tato reforma již částečně probíhá. První etapa se týká parametrických změn základního důchodového pojištění, již je schválena a většina změn se stala účinnou od 1. 1. 2010. Druhá etapa se zabývá změnou financování základního důchodového pojištění a soukromých důchodů (penzijní připojištění, životní pojištění). Třetí etapa by měla poskytnout pojištěncům možnost volby částečně se vyvázat (opt-out) ze základního důchodového systému do soukromého systému. Druhá a třetí etapa teprve čeká na své schválení.

³⁹ MPSV-Závěrečná zpráva PES, dostupné na: <http://mpsv.cz/cs/8895>

⁴⁰ <http://mpsv.cz/>

⁴¹ <http://mpsv.cz/cs/8895-zaverecna-zprava>

⁴² KAHOUN, V. a kol.: Sociální zabezpečení vybrané kapitoly, str. 275

⁴³ Zákon č. 42/1994 Sb., § 19 odst. 2

6.6.1 První etapa

V rámci první etapy důchodové reformy došlo k parametrickým změnám základního důchodového pojištění. Mezi nejvýznamnější změny ve srovnání s předešlou právní úpravou patří především:⁴⁴

- Postupné zvyšování důchodového věku. Týká se pojištěnců narozených po roce 1968. U mužů činí důchodový věk 65 let, u žen s jedním dítětem 62 let, pokud vychovaly alespoň 4 děti, 63 let, pokud vychovaly 3 děti, a 64 let, pokud vychovaly 2 děti.
- Zvyšování potřebné doby pojištění pro nárok na starobní důchod z 25 na 35 let (včetně náhradních dob pojištění). Tento limit platí pro ty pojištěnce, kteří dosáhli důchodového věku po roce 2018. Také byla zachována možnost vzniku nároku na starobní důchod i při získání kratší doby pojištění, přičemž tato potřebná doba pojištění bude postupně prodloužena z 15 až na 20 let.
- Doba studia získaná po 31. prosinci 2009 se nezapočítává do náhradní doby pojištění pro nárok na starobní důchod. Doba studia získaná před datem účinnosti navrhované změny se bude posuzovat a započítávat i nadále podle právní úpravy platné před tímto datem.
- Při výdělečné činnosti po vzniku nároku na starobní důchod je možné vyplácet polovinu starobního důchodu, přičemž polovina starobního důchodu se vyplácí na základě žádosti pojištěnce. Polovinou starobního důchodu se rozumí polovina základní výměry a polovina procentní výměry. Poté dochází k přepočítání důchodu. Současně ze zákona mizí podmínka stanovená pro nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti spočívající v nutnosti sjednat pracovněprávní vztah nejdéle na dobu jednoho roku.
- Zavedení jedné invalidity ve třech stupních. Dosud existovaly dva druhy invalidních důchodů, a to plný a částečný invalidní důchod.

Stupně invalidity závisí na procentním poklesu pracovní schopnosti pojištěnce následovně:

- 1. stupeň - pokles nejméně o 35 % a nejvýše o 49 %,
- 2. stupeň - pokles nejméně o 50 % a nejvýše o 69 %,
- 3. stupeň - pokles nejméně o 70 %.

⁴⁴ Zákon č. 42/1994 Sb., § 18

6.6.2 Druhá etapa

V rámci druhé etapy důchodové reformy má dojít ke změnám v oblasti soukromých důchodů. To znamená penzijní připojištění se státním příspěvkem a životní pojištění. Opatření by měla zejména vytvořit další motivace pro účast v doplňkovém připojištění (spoření) na stáří a zprůhlednit systém pro účastníky.

Klíčový je v tomto nový zákon o penzijním spoření, který přinese tyto změny:

- Bude se mluvit o penzijních společnostech nikoliv o penzijních fondech.
- Při výběru penzijní společnosti zaměstnavatel nebude moci ovlivňovat zaměstnance.
- Penzijní společnost bude moci za převod prostředků k jiné penzijní společnosti účtovat poplatek.
- Účastník si bude moci vybrat mezi povinným konzervativním, povinným smíšeným a povinným dynamickým fondem. Dojde k oddělení majetku akcionářů a klientů.

Minimální výše příspěvku bude 100 Kč. A minimální státní příspěvek 50 Kč se bude vztahovat k částce 300 Kč.

Tabulka 6: Výše státního příspěvku vztahující se k měsíční platbě

Měsíční platba (Kč)	Státní příspěvek
300 - 399	50 Kč + 40 % z částky nad 300 Kč
400 - 499	90 Kč + 30 % z částky nad 400 Kč
500 - 599	120 Kč + 20 % z částky nad 500 Kč
600 - 699	140 Kč + 10 % z částky nad 600 Kč
700 a více	150 Kč

Zdroj: MFČR

6.6.3 Třetí etapa

V rámci třetí etapy důchodové reformy bude řešena diversifikace zdrojů pro příjmy ve stáří s možností částečné volby pojištěnců k vyvázání se (opt – out) ze základního důchodového pojištění do soukromého systému. Pojištěncům bude dána možnost volby, zda jejich důchod bude plynout pouze ze základního důchodového pojištění nebo částečně i ze spořicího pilíře důchodového systému. Pojištěnci by si tedy nevolili, zda budou či nebudou

platit příspěvky na důchodové pojištění, ale pouze jaké budou zdroje financování jejich budoucích důchodů.⁴⁵

6.7 Opt-out systém

Tento systém spočívá ve snaze o vyvedení části prostředků, v současnosti povinně odváděných do státem garantovaného prvního pilíře důchodového zabezpečení, do soukromých penzijních fondů. Tyto prostředky by nadále účastník musel povinně hradit do tohoto fondu, kde by byly připsovány na konto účastníka. V připravované reformě se uvažuje o postupu, že pokud se plátce pojistného do státního systému penzí rozhodne vyvést část těchto prostředků do fondu, bude muset přispět dalším zvýšením svého příspěvku do systému penzijního připojištění.

Tento systém neřeší problém hrozícího poklesu reálných státem garantovaných důchodů v budoucnosti. Mohl by pomoci řešit příjmy důchodců za 20-30 let, pokud by dokázal prostředky výrazněji zhodnotit. Tento systém především dočasně zvyšuje výnosy z penzijních fondů, které by měly relativně vysoké prostředky uložené po 20-30 let. Důsledkem je však další pokles výše státem garantovaného důchodu ve vztahu k čisté mzdě, který nebude v průběhu dalších 20-30 let nahrazen žádným dalším pravidelným srovnatelným příjmem pro starobního důchodce.⁴⁶

6.8 Průběh současně probíhající důchodové reformy

V lednu 2010 byl založen ministry financí a práce a sociálních věcí poradní expertní sbor (PES), který na základě kalkulací, zpracovaných materiálů a studia množství podkladů dospěl na svých jednáních k jednoznačnému závěru, že český důchodový systém potřebuje reformu, která povede k jeho

- vyšší diverzifikaci,
- fiskální udržitelnosti,
- spravedlivějšímu rozložení mezigeneračního břemene v čase, a určitému zvýšení ekvivalence.

V oblasti vytvoření spořicího pilíře pro penze se poradní expertní sbor shodl na potřebě takový pilíř vytvořit a reformovat oblast penzijního připojištění. Nepodařilo se nicméně dosáhnout úplného konsensu nad konkrétním způsobem vytvoření spořicího druhého pilíře

⁴⁵ <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/postup-duchodove-reformy/>

⁴⁶ KAHOUN, V. a kol.: Sociální zabezpečení vybrané kapitoly, str. 270

důchodového systému. Prioritním cílem spořicího důchodového pilíře je zvýšit zásluhovost důchodového systému a přispět k jeho diverzifikaci.

Podmínkou efektivní spolupráce veřejného a soukromého sektoru v oblasti důchodového systému je dlouhodobě stabilní nastavení klíčových pravidel a parametrů. V opačném případě, jak ukazují příklady některých středoevropských zemí, může dojít k ohrožení naplnění základních cílů důchodové reformy.

7. Metodika

Cílem bakalářské práce je popsat systém fungování penzijního připojištění v České republice a nastínit možný budoucí vývoj. Práce je rozdělena na část teoretickou, a praktickou.

Teoretická část se zaměřuje na základní charakteristiku penzijního připojištění, jak funguje tento systém a základní pojmy s ním spojené. Je zde popsán právní rámec a s ním spojené výhody (státní příspěvek, daňové úlevy). Také je zde kapitola věnovaná historii a dosavadnímu vývoji penzijního připojištění. Asociace penzijních fondů a zastoupení účastníků v penzijních fondech. Jak funguje současný trh penzijního připojištění, jeho problémy a způsoby financování. Podrobněji je zde popsán průběžný systém financování a plánovaná penzijní reforma.

Praktická část se zaměřuje spíše na dosavadní vývoj penzijního připojištění z hlediska výnosnosti penzijních fondů. Na čtyřech modelových příkladech je porovnána výhodnost délky spoření, výše příspěvku a z toho plynoucí zhodnocení. Předpokládané zhodnocení je stanoveno dle reálné průměrné výše (od nominálního zhodnocení je odečtena inflace). Veškeré výsledky jsou zobrazeny u každého modelového příkladu do grafu. V grafu je vidět, kolik daný účastník naspořil doposud, kolik tvoří státní příspěvky a celkové výnosy z toho plynoucí. Následně je porovnáno, kolik procent tvoří výnosy u každého modelového příkladů z celkové částky na účtu. Dosažené výsledky jsou potom vyhodnoceny.

Samostatná kapitola je věnována vývoji výnosnosti v jednotlivých penzijních fondech od jejich vzniku až do současnosti. Dále je zjišťováno, jak jsou na tom jednotlivé penzijní fondy z hlediska nákladů příštích období. Náklady příštích období jsou porovnány u každého fondu na jednoho účastníka a následně vyhodnoceny.

Také je zde ukázka výhodnosti přispívání zaměstnavatele zaměstnanci na penzijní připojištění oproti přímému zvýšení mzdy. Jaké výhody z toho plynou zaměstnanci, a jaké zaměstnavateli.

V práci je uvedena také ukázka výpočtu předpokládané měsíční penze při určité délce a příspěvku u penzijního fondu.

8. Principy penzijního připojištění

8.1 Modelové příklady

Ukázka výpočtů v penzijním připojištění na jednotlivých příkladech. U každého příkladu byla zvolena:

- Výše ukládané měsíční částky
- Počet let spoření
- Příspěvek zaměstnavatele
- Státní příspěvek stanovený na základě výše ukládané částky
- Celková míra zúročení

Míra zúročení byla zvolena u každého modelového příkladu dle skutečného reálného výnosu za dané období v letech (to znamená, že od průměrného výnosu byl odečten průměrný vliv inflace). Informace byly získány z průměrné výnosnosti všech penzijních fondů za dané období.

Výše výnosů u jednotlivých příspěvků je počítána pomocí online kalkulátoru, dostupném na webových stránkách dle uvedeného zdroje.⁴⁷

Podle těchto ukazatelů bylo možno následně jednotlivé příklady porovnávat. Zejména, jak se mění výnosnost z penzijního spoření v poměru k celkové uspořené částce dle délky, po kterou má účastník uzavřenou smlouvu o penzijním připojištění. A také, jaký vliv má výše měsíčního příspěvku na celkový stav uspořené prostředků na účtu.

- Pro lepší srovnatelnost byla zvolena pro všechny případy stejná výše příspěvku zaměstnavatele. Tato částka je 1000 Kč za měsíc.

Protože nebyla k dispozici potřebná data k roku 2010, celkový stav účtu je počítán k roku 2009.

8.1.1 Modelový příklad 1

Pan Smutný má uzavřenou smlouvu na Penzijní připojištění od roku 1995. Je počítáno s předpokladem, že na penzijní připojištění si pan Smutný ukládal 15 let měsíčně částku 100 Kč. Náleží mu tedy státní příspěvek ve výši 50 Kč měsíčně. Zaměstnavatel mu přispívá na penzijní připojištění částkou 1000 Kč měsíčně.

⁴⁷ <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/financni-kalkulacky/penze/>

Vstupní informace, výše měsíčního příspěvku:

Vstupní informace	Výše měsíčního příspěvku v (Kč)
Účastník a 3. osoba	100
Zaměstnavatel	1 000
Státní příspěvek	50
Doba placení (roky)	15
Předpoklad zhodnocení (%)	0,3339

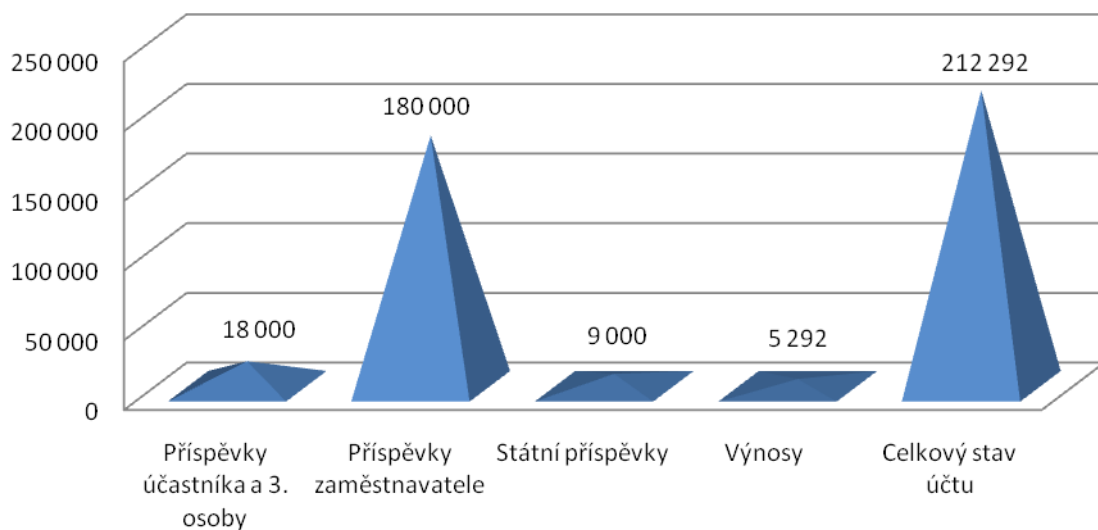
Vstupní informace	Převedené prostředky v (Kč)
Účastník a 3. osoba	0
Zaměstnavatel	0
Státní příspěvek	0

Výstupní informace:

	Výše v (Kč)	Výnosy v (Kč)
Příspěvky účastníka a 3. osoby	18 000	460
Příspěvky zaměstnavatele	180 000	4 602
Příspěvky 3. osob	0	0
Státní příspěvky	9 000	230
Celkem naspořeno	207 000	5 292

Celkový stav účtu	Před zdaněním v (Kč)	Po zdanění v (Kč)
Celkem naspořeno	212 292	
Jednorázové vyrovnání	212 292	184 498
Odbytné	203 062	175 303

Celkový stav účtu (Kč)

8.1.2 Modelový příklad 2

Paní Bramborová má uzavřenou smlouvu na Penzijní připojištění od roku 2000. Je počítáno s předpokladem, že na penzijní připojištění si paní Bramborová 10 let ukládala částku 500 Kč měsíčně. Náleží jí tedy státní příspěvek ve výši 150 Kč měsíčně. Zaměstnavatel jí přispívá na penzijní připojištění částkou 1000 Kč měsíčně.

Vstupní informace, výše měsíčního příspěvku:

Vstupní informace	Výše měsíčního příspěvku v (Kč)
Účastník a 3. osoba	500
Zaměstnavatel	1 000
Státní příspěvek	150
Doba placení (roky)	10
Předpoklad zhodnocení (%)	0,0968

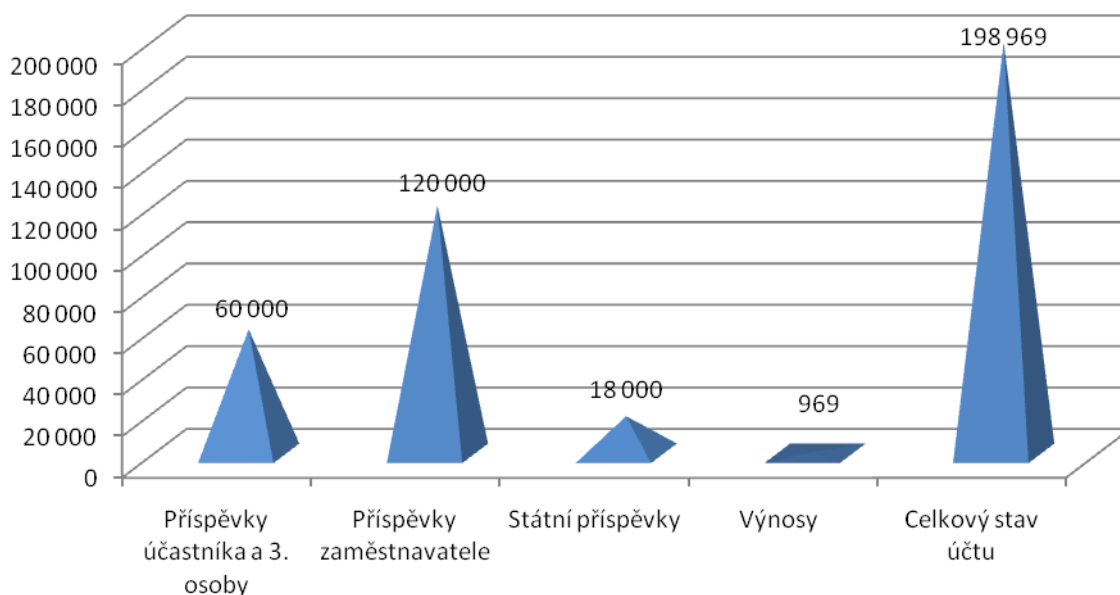
Vstupní informace	Převedené prostředky v (Kč)
Účastník a 3. osoba	0
Zaměstnavatel	0
Státní příspěvek	0

Výstupní informace:

	Výše v (Kč)	Výnosy v (Kč)
Příspěvky účastníka a 3. osoby	60 000	294
Příspěvky zaměstnavatele	120 000	587
Příspěvky 3. osob	0	0
Státní příspěvky	18 000	88
Celkem naspořeno	198 000	969

Celkový stav účtu	Před zdaněním v (Kč)	Po zdanění v (Kč)
Celkem naspořeno	198 969	
Jednorázové vyrovnání	198 969	180 824
Odbytné	180 881	162 749

Celkový stav účtu (Kč)

8.1.3 Modelový příklad 3

Pan Vochomůrka má uzavřenou smlouvu na Penzijní připojištění od roku 2002. Je počítáno s předpokladem, že na penzijní připojištění si pan Vochomůrka ukládá 8 let částku 1500 Kč měsíčně. Náleží mu tedy měsíční příspěvek ve výši 150Kč měsíčně. Zaměstnavatel mu přispívá na penzijní připojištění částkou 1000 Kč měsíčně.

Vstupní informace, výše měsíčního příspěvku:

Vstupní informace	Výše měsíčního příspěvku v (Kč)
Účastník a 3. osoba	1 500
Zaměstnavatel	1 000
Státní příspěvek	150
Doba placení (roky)	8
Předpoklad zhodnocení (%)	0,2408

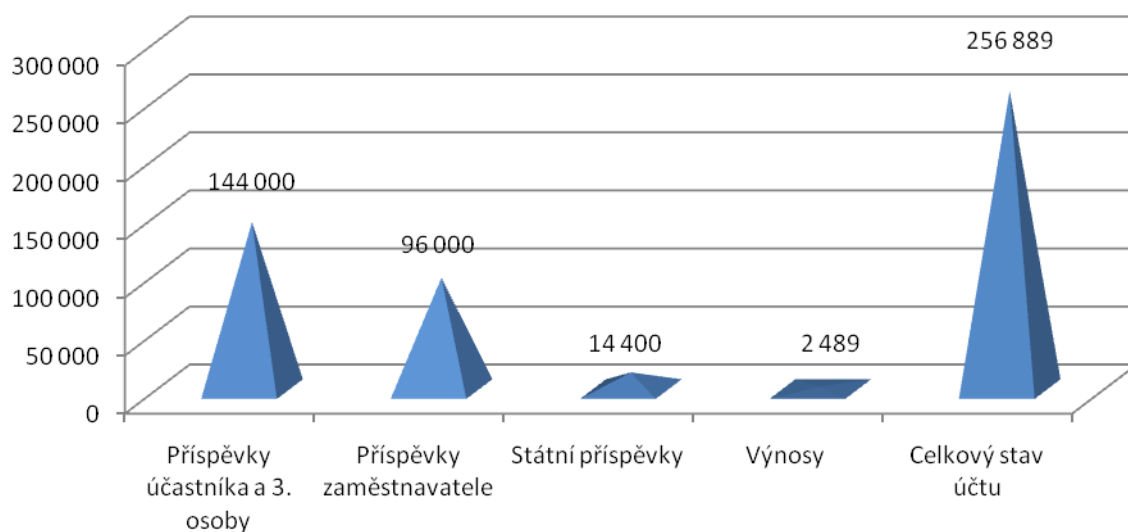
Vstupní informace	Převedené prostředky v (Kč)
Účastník a 3. osoba	0
Zaměstnavatel	0
Státní příspěvek	0

Výstupní informace:

	Výše v (Kč)	Výnosy v (Kč)
Příspěvky účastníka a 3. osoby	144 000	1 409
Příspěvky zaměstnavatele	96 000	939
Příspěvky 3. osob	0	0
Státní příspěvky	14 400	141
Celkem naspořeno	254 400	2 489

Celkový stav účtu	Před zdaněním v (Kč)	Po zdanění v (Kč)
Celkem naspořeno	256 889	
Jednorázové vyrovnání	256 889	242 116
Odbytné	242 348	227 596

Celkový stav účtu (Kč)

8.1.4 Modelový příklad 4

Paní Jedličková si uzavřela smlouvu na Penzijní připojištění v roce 1997. Je počítáno s předpokladem, že na penzijní připojištění si paní Jedličková ukládá 13 roků částku 300 Kč měsíčně. Náleží jí tedy státní příspěvek ve výši 120 Kč měsíčně. Zaměstnavatel jí přispívá na penzijní připojištění částkou 1000 Kč měsíčně.

Vstupní informace, výše měsíčního příspěvku:

Vstupní informace	Výše měsíčního příspěvku v (Kč)
Účastník a 3. osoba	300
Zaměstnavatel	1 000
Státní příspěvek	120
Doba placení (roky)	13
Předpoklad zhodnocení (%)	0,2511

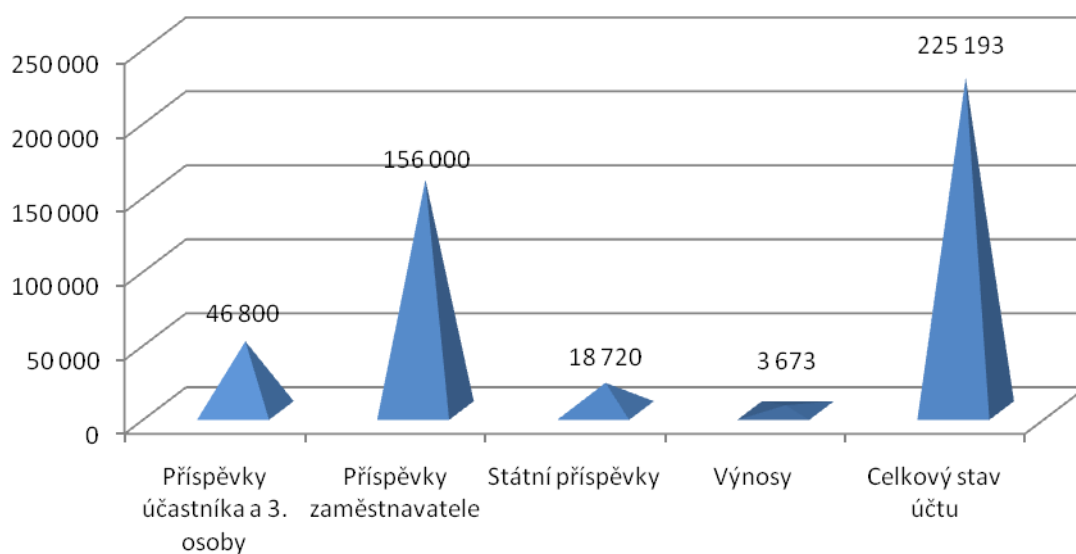
Vstupní informace	Převedené prostředky v (Kč)
Účastník a 3. osoba	0
Zaměstnavatel	0
Státní příspěvek	0

Výstupní informace:

	Výše v (Kč)	Výnosy v (Kč)
Příspěvky účastníka a 3. osoby	46 800	776
Příspěvky zaměstnavatele	156 000	2 587
Příspěvky 3. osob	0	0
Státní příspěvky	18 720	310
Celkem naspořeno	221 520	3 673

Celkový stav účtu	Před zdaněním v (Kč)	Po zdanění v (Kč)
Celkem naspořeno	225 193	
Jednorázové vyrovnání	225 193	201 243
Odbytné	206 164	182 259

Celkový stav účtu (Kč)

8.1.5 Shrnutí a výsledky

Aby bylo možno lépe porovnat výnosy s celkovými stavy účtu na konci spoření, bylo nutno vypočítat, kolik procent tvoří výnosy z celkových prostředků u každého modelového příkladů a výsledky vyhodnotit.

Pan Smutný: Výnosy tvoří zhruba 3 % z celkových prostředků.

Paní Bramborová: Výnosy tvoří zhruba 0,5 % z celkových prostředků.

Pan Vochomůrka: Výnosy tvoří zhruba 1 % z celkových prostředků.

Paní Jedličková: Výnosy tvoří zhruba 2 % z celkových prostředků.

Z výsledků lze usoudit, že tolik nezáleží na výši ukládané částky, jako spíše na délce spoření. Největší procento výnosů k celkovým prostředkům má pan Smutný, který si ukládal sice pouze 100 Kč měsíčně, ale po dobu 15 let. Což má pozitivní vliv na jeho výši výnosů. Také paní Jedličková si sice ukládala pouze 300 Kč měsíčně, ale po dobu 13 let. Oproti tomu Pan Vochomůrka nebo paní Bramborová, kteří si ukládali přibližně o 5 let kratší dobu, jejich výnos se pohybuje kolem 0,5 – 1 % z celkových prostředků na účtu. Z ukázky těchto modelových příkladů je vidět dlouhodobá výhodnost spoření, i za podmínek, že si ukládáme nízkou finanční částku.

8.2 Výpočet výše penze

Dále bylo vypočítáno počet penzí vyplácených účastníkům a jejich výše, a jednotlivé příklady porovnány.

Pro zbývající dobu spoření na penzijní připojištění je pro zjednodušení počítáno u všech modelových příkladů zhodnocení 0,5 %. Podle statistických údajů lze předpokládat průměrný věk dožití u mužů 74 let a u žen 80 let.

Vstupní informace:

Osoba	Datum narození	Počet dětí	Odchod do důchodu (roky)	Zbývající doba spoření (roky)
Pan Smutný	1970	0	65	25
Paní Bramborová	1980	1	65	35
Pan Vochomůrka	1956	0	64	10
Paní Jedličková	1976	2	64	30

Výstupní informace:

Osoba	Základ pro penzi celkem (Kč)	Očekávání počet výplat penzí	Měsíční penze (Kč)
Pan Smutný	579 801	108	5 369
Paní Bramborová	956 293	180	5 313
Pan Vochomůrka	583 021	192	3 037
Paní Jedličková	776 734	192	4 046

8.2.1 Shrnutí

Z výše uvedených výpočtů je vidět, že je potřeba si vytvořit dostatečnou rezervu, abychom si v důchodě mohli dopřát alespoň trochu přijatelnou penzi. Bylo zjištěno, že pokud si ukládáme alespoň 100 Kč měsíčně po dobu 40 roků, měsíční penze nás čeká ve výši 5 369 Kč, což znamená docela pěkné přilepšení k důchodu. Naopak, pokud si ukládáme jen 18 roků měsíčně částku ve výši 1 500 Kč, penze je pouze 3 037 Kč.

Proto by si lidé měli včas začít spořit a myslet na důchod, i když jim připadá, že do důchodu mají ještě daleko.

8.3 Výhodnost penzijního připojištění oproti zvýšení mzdy zaměstnance

Na tomto příkladě je ukázáno fungování příspěvku zaměstnavatele a daňových výhod v porovnání s klasickým zvýšením mzdy zaměstnance.

Modelový „pan František Suchý“ má hrubý plat 12 000 korun. Zaměstnavatel pana Suchého se rozhodne, že svým zaměstnancům bude zvyšovat jejich příjem – například pro příští rok o 3 % - a rozhoduje se mezi dvěma způsoby: Zda bude zvyšovat mzdy „klasicky“, nebo začne svým zaměstnancům přispívat na jejich penzijní připojištění. Zajímá ho pouze ekonomická stránka obou variant.

- V prvním sloupci je uvedena varianta přímého zvýšení mzdy, kdežto ve druhém sloupci poskytování příspěvku na penzijní připojištění, a to vždy ve stejné výši 3 % z hrubého příjmu (horní hranice, kterou novela připouští), což z 12 000 Kč představuje v obou případech 360 Kč měsíčně.

Tabulka 7: František Suchý a dvě varianty zvýšení jeho příjmu

František Suchý-výplatní páska	1. varianta: Přímé zvýšení mzdy	2. varianta: Příspěvek na penzijní připojištění
Hrubá mzda zaměstnance (výchozí hodnota)	12 000 Kč	12 000 Kč
Hrubá mzda (po přidání 3%, tj. 360 Kč)	12 360 Kč	12 000 Kč
Příspěvek na osobní konto účastníka připojištění	x	360 Kč
Sociální zabezpečení 6,5%-zaměstnanec	804 Kč	780 Kč
Zdravotní pojištění 4,5%-zaměstnanec	557 Kč	540 Kč
Sociální zabezpečení 25%-zaměstnavatel	3 090 Kč	3 000Kč
Zdravotní pojištění 9%-zaměstnavatel	1 113 Kč	1 080 Kč
Superhrubá mzda	16 563 Kč	15 780 Kč
Základ daně	2 485 Kč	2 367 Kč
Slevy na dani	-2 070 Kč	- 2 070 Kč
Daňová záloha	415 Kč	297 Kč
Čistá mzda	10 584 Kč	10 743 Kč
Daňově uznatelné výdaje na zaměstnance	16 563 Kč	16 440 Kč

Zdroj: ŠULC, J.: Penzijní připojištění, vlastní zpracování

Výsledné údaje jsou převedeny do přehledu srovnávající obě varianty, a je vyčíslován finanční efekt jak pro zaměstnavatele, tak pro zaměstnance.

Tabulka 8: František Suchý a porovnání variant přímého zvýšení jeho hrubé mzdy či zvýšení příjmů formou příspěvku na penzijní připojištění (vždy o 3 %, resp. 360 Kč)

Varianta zvýšení příjmu	Čistý příjem zaměstnance	Daňově uznatelné výdaje zaměstnavatele
1. Přímé zvýšení hrubé mzdy	10 584 Kč	16 563 Kč
2. Příspěvek na penzijní připojištění	10 743 Kč	16 440 Kč
Přínos pro zaměstnance a pro zaměstnavatele	159 Kč	123 Kč
	Zvýšení příjmu o	Úspora nákladů o

Závěr je jednoznačný. Pokud se zaměstnavatel rozhodne svému zaměstnanci zvýšit jeho příjem místo zvýšení jeho mzdy poskytnutím stejně vysoké částky (tj. vždy 3 % z hrubé mzdy, tj. o 360 Kč v podobě příspěvku na penzijní připojištění), ušetří tím zaměstnavatel 34 % z odvodu na sociální a zdravotní zabezpečení, kdy místo 4 203 Kč odvede jen 4 080 Kč, tj. o 123 Kč méně měsíčně, resp. o 1 476 Kč méně ročně. Finanční efekt pro zaměstnance ve zvýšení jeho příjmu je v ročním vyjádření podobný, a činí $12 \cdot 159 \text{ Kč} = 1 908 \text{ Kč}$.

9. Možný budoucí vývoj⁴⁸

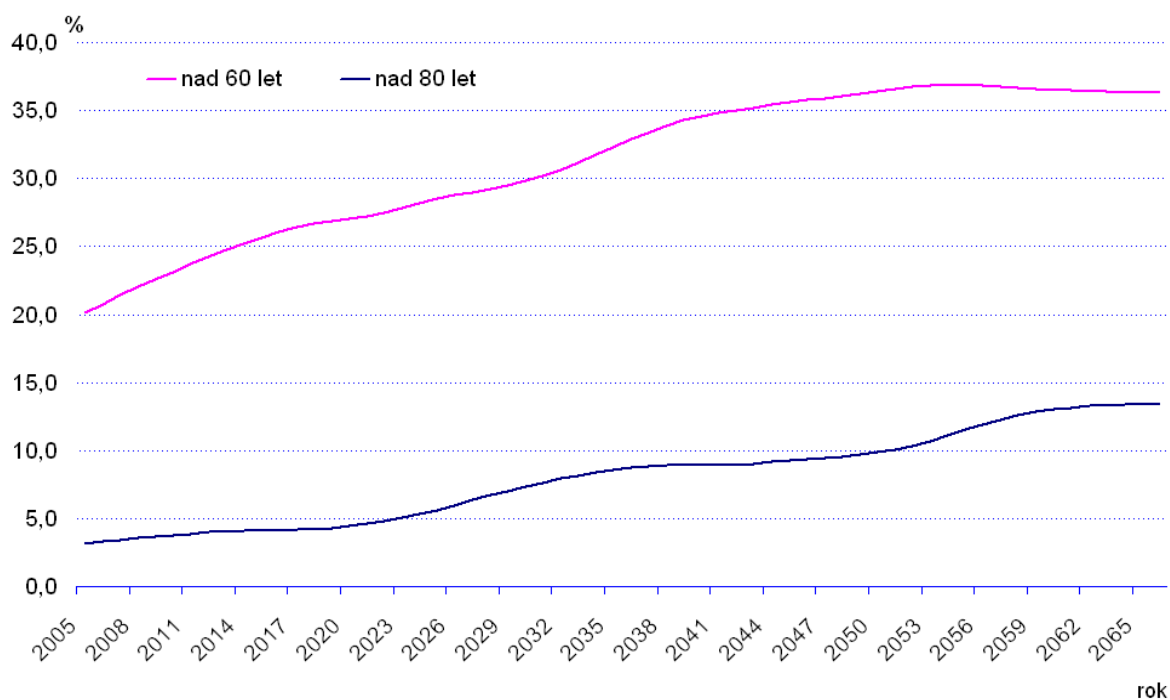
V období od roku 2005 došlo k významným změnám, které ovlivňují saldo důchodového systému. Patří mezi ně:

- ekonomická recese od konce roku 2008 (negativní dopad),
- parametrické změny PAYG (pozitivní dopad),
- aktualizovaná demografická prognóza (pozitivní dopad).

Základní poselství vyplývající z analýz se od roku 2005 nezměnilo. Průběžný systém je v dnešních parametrech dlouhodobě finančně neudržitelný. Sliby budoucím generacím důchodců nejsou z části kryty zdroji ani příjmy.

Podle nejnovější projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050 bude počet osob starších 65 let intenzivně přibývat. Přičemž u nejstarších osob, tj. nad 85 let, dojde dokonce k zpětinásobení jejich dosavadního počtu.⁴⁹

Graf 6: Podíl osob ve vyšších věkových skupinách na celkové populaci

Zdroj: MFČR

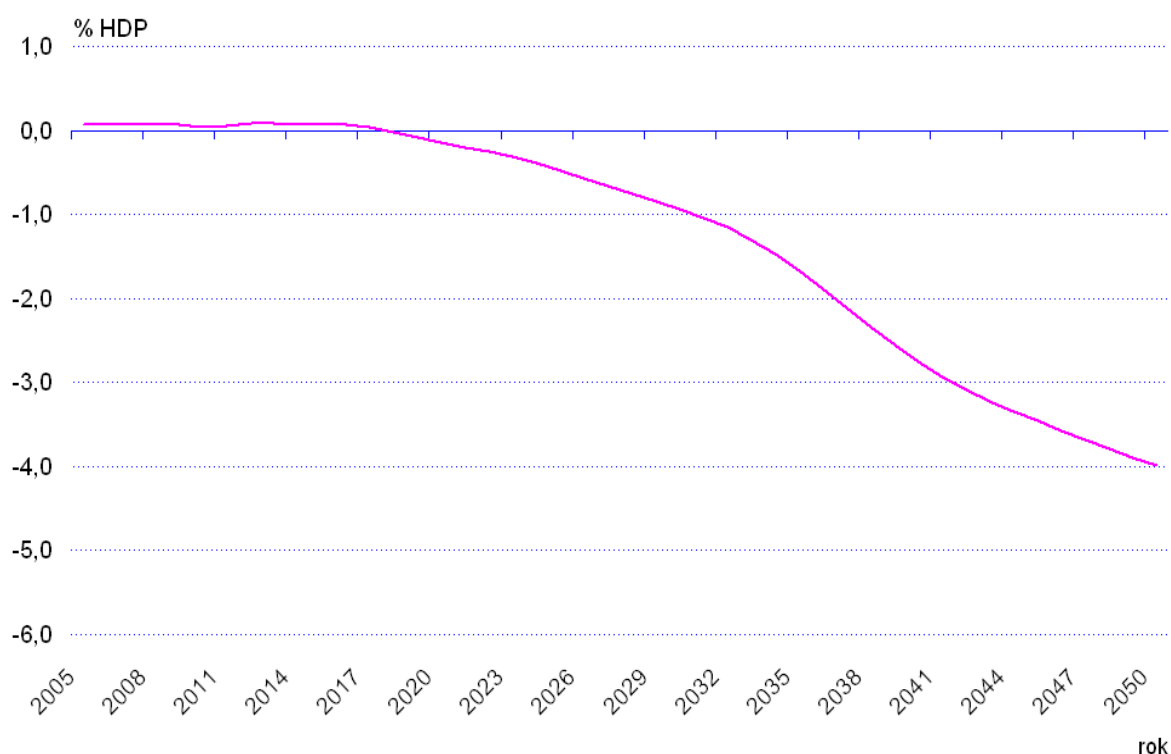
⁴⁸ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vf_duchod_ref_pes.html

⁴⁹ http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=714

9.1 Dopad stárnutí do salda důchodového systému⁵⁰

Na grafu můžeme vidět, že průběžný systém se bez dalších změn po roce 2035 propadne z ročních deficitů na úrovni cca 1 % na 4 % po roce 2050. Pojistné tak nebude krýt jednu třetinu výdajů na důchody. Celkový kumulovaný dluh průběžného systému po roce 2050 přesáhne 50 % HDP a v roce 2065 přesáhne 100 % HDP.

Graf 7: Dopad stárnutí do salda důchodového systému

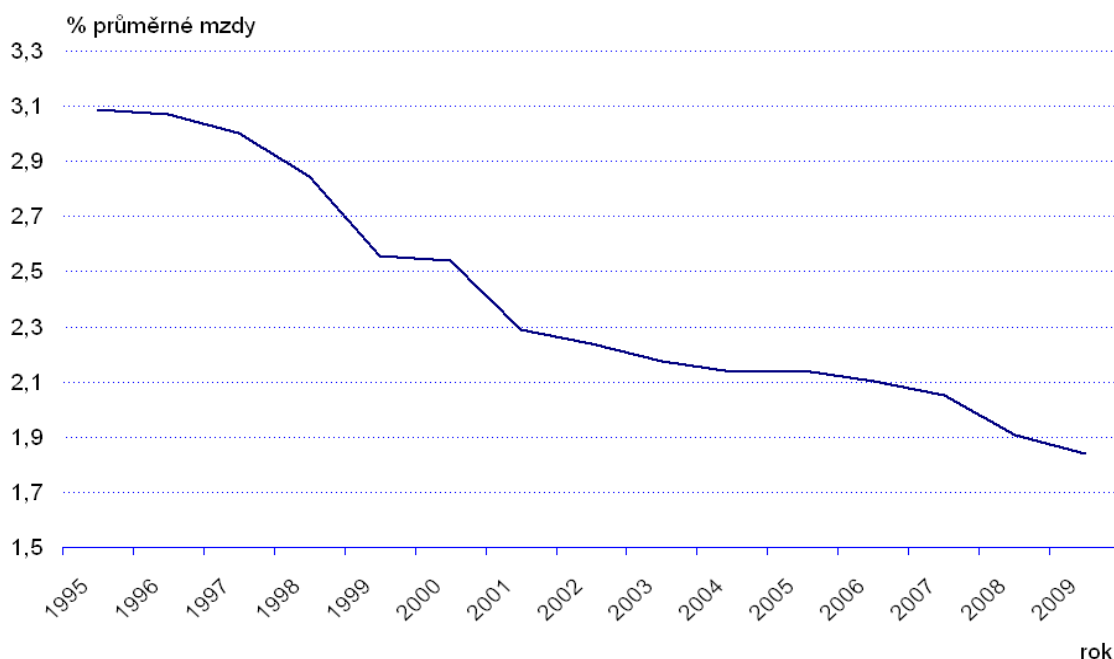
Zdroj: MFČR

9.2 Průměrný příspěvek účastníka ve vztahu k průměrné mzdě

Na grafu můžeme vidět, že doplňkový důchodový systém v současné době nepředstavuje významný zdroj důchodových příjmů v České republice. Naspořené prostředky jsou ve většině případů vypláceny formou jednorázového vyrovnání. Průměrná měsíční úložka účastníka ve vztahu k průměrné mzdě v systému dlouhodobě klesá.

⁵⁰ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vf_duchod_ref_pes.html

Graf 8: Průměrný příspěvek účastníka ve vztahu k průměrné mzdě

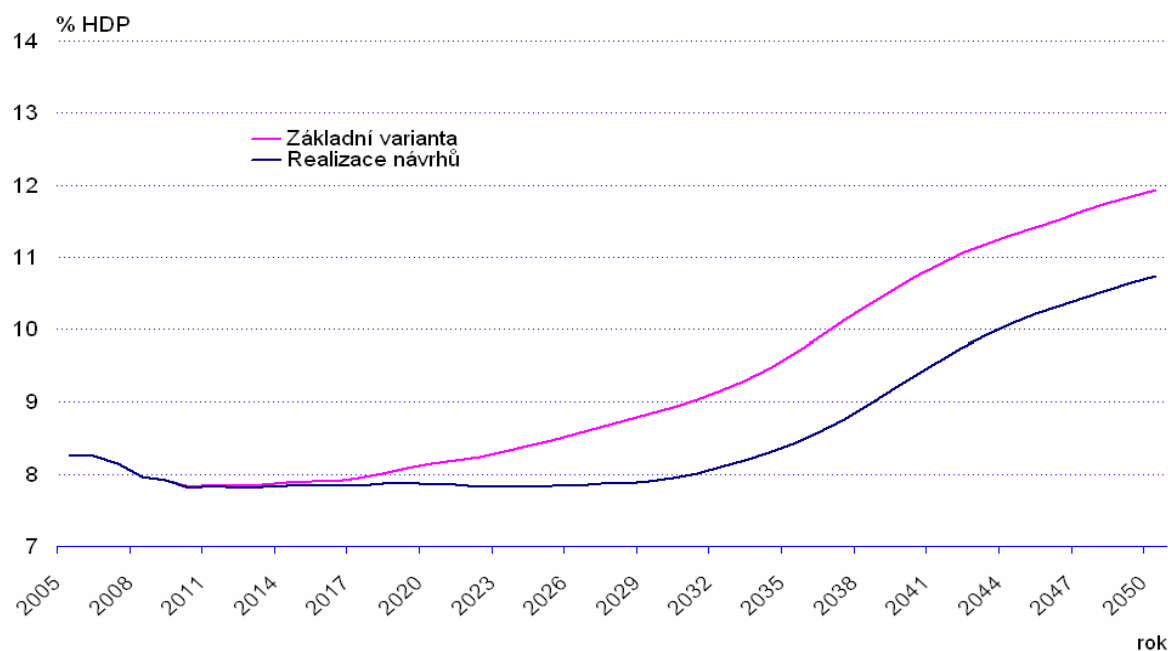

Zdroj: MFČR

9.3 Analýza finančních dopadů některých navrhovaných změn⁵¹

Vývoj celkových výdajů na důchody je ovlivněn předpokladem valorizace vyplácených důchodů. Z grafu celkových výdajů na důchody je vidět, že při aplikaci navrhovaných opatření se celkové výdaje sníží, na úrovni výrazně pod 11 % HDP.

Graf 9: Výdaje na důchody v % HDP

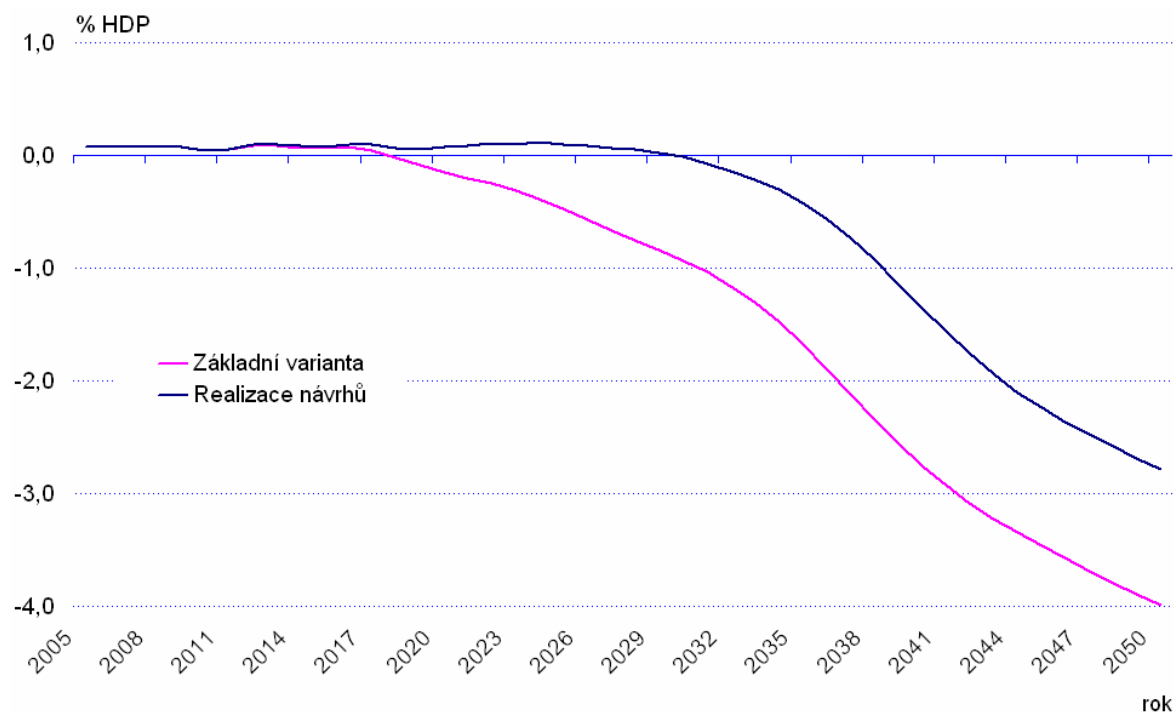

Zdroj: MFČR

⁵¹ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vf_duchod_ref_pes.html

Naproti tomu kombinace navrhovaných opatření umožní vyrovnat saldo důchodového systému až těsně za rok 2030. Je jasné, že valorizace výplácených důchodů provedené v letech 2006 a 2007 významně snížily očekávání na výdajové straně důchodového systému oproti výstupům v roce 2005 provedeným výkonným týmem.

Graf 10: Saldo důchodového systému v %HDP

Zdroj: MFČR

9.4 Příčina důchodové reformy⁵²

Průběžný systém funguje na základě opravdové mezigenerační solidarity, kdy ekonomicky aktivní platí těm, kteří již ekonomicky aktivní nejsou. Nyní má ale jednu nevýhodu. Neustále ubývá těch, kteří do něho přispívají, a naopak přibývá těch, co z něj čerpají. Tudíž vzniká trvalý deficit. Cílem penzijní reformy je tedy, aby budoucí senioři brali z budoucího průběžného systému méně. A protože budou brát méně, musí jim příjem doplnit individuální účty. Budoucí důchody dnešních čtyřicátníků nebudou dosahovat kolem 40 procent jejich příjmů, jako je tomu nyní, ale pouze 20-25 procent. Pokud jim to nestačí, je potřeba, aby si odkládali část peněz na individuální penzijní účty. Stát by měl budoucím seniorům nabídnout dostatečně atraktivní portfolio individuálního spoření na vlastní stáří.

⁵² http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ministr_59834.html

Cílem reformy není privatizovat důchodové služby. Ale je třeba, aby riziko důchodového systému bylo diverzifikováno mezi demografický vývoj a kapitálové trhy. To znamená spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem.

9.5 Vývoj v situaci plánované penzijní reformy⁵³

Vláda předpokládá penzijní reformu od roku 2013. Politické strany na reformu spěchají, ale ještě se neshodly na její podobě. V plánu vlády je rozhodnout o obrysech reformy do konce prvního čtvrtletí 2011.

První pilíř v podobě průběžného systému by měl zůstat základním, povinným. Představuje totiž opravdovou mezigenerační solidaritu. Navíc průběžný systém se nedá vytunelovat. Co se do systému vloží, se hned z něj vydá, peníze se tudíž nemohou ztratit.⁵⁴

Druhý pilíř by měl být také povinný, ale nedocházelo by v něm k přerozdělování peněz jako v prvním pilíři, ale k jejich spoření na individuální účty. Majetek akcionářů a peníze střadatelů zde musí být naprosto důsledně odděleny, aby byla jistota, že zisky z těchto peněz nemohou jít akcionářům. Lze to zajistit příslušnými zákony, na kterých se nyní pracuje.

Třetí pilíř by byl v podobě ryze komerčního penzijního připojištění závisící na dobrovolném rozhodnutí.⁵⁵

Součástí změn bude převedení části pojistného z veřejného důchodového systému do penzijních fondů.

Na vyvedení peněz do fondů vydělají hlavně mladší lidé s vyššími příjmy. A také ti, co budou vydělávat celý život. Naopak za nezaměstnané, invalidy nebo matky na mateřské stát do soukromých penzijních fondů žádné prostředky odvádět nebude. A stejně jako ostatním se jim v budoucnu sníží penze ze státního systému.

Vyvedení peněz do fondů je označováno jako základ reformy, to ale nevyřeší Česku demografické problémy. „Pokud máte problémy s tím, že váš průběžný systém penzí není

⁵³<http://hn.ihned.cz/c1-50001640-necasova-vlada-slibuje-penzijni-reformu-od-roku-2013-ma-to-nekolik-hacku>

⁵⁴ <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/188607.aspx>

⁵⁵ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ministr_59834.html

stabilní, není vyvedení části pojistného řešení,“ řekl švédský ekonom a expert na penze Edward Palmer.⁵⁶

Vláda dále potvrdila, že věk pro odchod do důchodu se bude nadále prodlužovat nad hranici 65 let. I po roce 2035 má dál růst o dva měsíce ročně. Vláda dokonce ani nechce u důchodového věku stanovit strop. V tom bude zřejmě Česká republika světovým unikátem.

Dalším problémem pro start reformy je zavádění jednotného inkasního místa, které má vláda v plánu. Pokud to udělá v roce 2013, jak plánuje, bude výběr pojistného na důchody zajišťovat právě nově vzniklé jednotné inkasní místo, nikoli tedy Česká správa sociálního zabezpečení, o které se mluvilo doposud.

Česká republika je nyní spolu se Slovinskem jedinou zemí bývalé Evropy, která vyvedení peněz ze státního systému do fondů ještě neudělala. Díky tomu může využít i zkušenosti nedávné krize, kdy penzijní fondy ve světě rychle ztratily část svých zisků a země jako Slovensko nebo Maďarsko začaly mít problémy s financováním deficitů, které reforma dočasně způsobuje.

9.6 Návrhy jednotlivých politických stran⁵⁷

Návrhem Top 09 bylo vyvést povinně 3 až 5 % ze současných 28 % pojistného. Jedná se tedy o model důchodové reformy, který kalkuluje se snížením sociálního pojištění z 28 na 23 % s tím, že lidé budou odvádět peníze do průběžného systému i do soukromých penzijních fondů.

Soukromé penzijní fondy by lidem nabízely tři varianty investování. Variantu riskantní, která umožní vysoký výdělek, ale také hrozí ztrátou. Dále varianta standardní, kde lze vydělat jen trochu, ale také jen trochu prodělat. A pak by měla být možnost stoprocentně garantované investice. Sřadatelé by měli mít možnost investovat pouze do státních dluhopisů. Ty totiž představují malý, ale jistý výnos.

Pan Miroslav Kalousek uvádí v článku ze dne 10. 1. 2011,⁵⁸ že cílem vlády není likvidovat průběžný systém ani privatizovat veřejné služby. Je zřejmé, že stoprocentní jistota budoucnosti neexistuje. Každá budoucnost má nějaká rizika. Spoléhání pouze na průběžný

⁵⁶ <http://hn.ihned.cz/c1-50001640-necasova-vlada-slibuje-penzijni-reformu-od-roku-2013-ma-to-nekolik-hacku>

⁵⁷ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ministr_59834.html

⁵⁸ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ministr_59834.html

pilíř znamená demografické riziko. Stejně tak stoprocentní spoléhání na kapitálový individuální pilíř znamená spoléhání na riziko kapitálových trhů.⁵⁹

Pro Top 09 je nejrozumnější cestou do budoucnosti diverzifikace rizik.

ODS upřednostňovala dobrovolné vyvedení 3 % a doplacení dalších 3 %.

Věci veřejné prosazují podporu rodin s dětmi například prostřednictvím takzvaného generačního fondu.

⁵⁹ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ministr_59834.html

9.7 Řešení a výsledky důchodové reformy⁶⁰

Dne 18. 2. 2011 došlo ke shodě na důchodové reformě. Reforma umožní takzvaný dobrovolný opt-out, tedy vyvedení části peněz ze státního průběžného systému. Půjde o tři procenta sociálního pojištění, které bude možno dobrovolně směřovat na svůj účet u penzijních společností. Podmínkou však budou další dodatečné vlastní platby minimálně ve výši dvou procent ze základu pro výpočet odvodu na sociální pojištění. Ovšem, kdo do systému dobrovolně vstoupí, už z něj nebude moci vystoupit.

Reforma se bude týkat hlavně lidí, kterým bude méně než 35 let (v době „vstupu zákona v platnost“, zřejmě k začátku roku 2012). Ti se budou moci rozhodnout, že část odvodů už nebudou platit do státního (průběžného) systému, ale do penzijního fondu na individuální účet. Lidé, kterým bude v době vstupu zákona v platnost více než 35 let, se budou moci rozhodnout ke vstupu do systému jen do 31. prosince 2012.

Další jeden procentní bod by pak lidé mohli dobrovolně posílat ve prospěch svých rodičů. Při současné průměrné mzdě, dvou dětech a současném průměrném důchodu by to znamenalo zvýšení důchodu o 500 korun měsíčně. Měla by to být odměna pro ty, kdo při výchově potomků mysleli nejen na kvantitu, ale také na kvalitu výchovy.

Nicméně důchodovou reformu pocítí všichni bez rozdílu na vyšší dani z přidané hodnoty. Kvůli výpadku v příjmech na současné důchody, který se bude dalších třicet let pohybovat od zhruba 19 do 45 miliard korun ročně, se bude odvíjet i nastavení daní. Ať bude podoba důchodové reformy jakákoliv, vyžádá si transformační náklady. Ty ponese generace, která si bude muset spořit na své stáří a zároveň bude muset platit plnou platbu dnešním seniorům, které nelze nechat bez prostředků. Tento úkol nelze uvalit pouze na jednu generaci, musí se rozložit na několik generací. Na to je potřeba mít finanční prostředky, kterým se říká transformační náklady.

DPH je vhodnou volbou, protože ji platí úplně všichni. Pokud vláda zvýší inkaso z DPH a tyto peníze použije pro účely důchodové reformy, znamená to, že všech 10,5 milionu obyvatel by přispělo k výplatě důchodů, což posiluje mezigenerační solidaritu.

Vláda slibuje rodinám s dětmi, důchodcům a nejchudším toto zdražení kompenzovat. Také by se měly zvýšit částky životního minima, porodné a limity pro pomoc v hmotné nouzi.

⁶⁰ <http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2011/02/18/shoda-na-duchodove-reforme-podivejte-co-vas-ceka/?cid=692395>

Na parametrech důchodové reformy se už koaliční strany shodly. Současná situace je taková, že koalice nyní doladuje „detaily“, pár měsíců pak ještě potrvá legislativní proces. První část reformy má platit už od října 2011. Jedná se o úpravy stávajícího průběžného systému. Další začnou v průběhu roku 2012 (vyšší DPH, licencování fondů a rozhodování starších zájemců o spoření). Hlavní změna pak od roku 2013.

10. Závěr

Penzijní připojištění se státním příspěvkem v současnosti využívá 4,5 milionů osob, což je obdivuhodné číslo. Takto vysoký počet účastníků penzijního připojištění svědčí o tom, že lidé si uvědomují, že je potřeba se zabezpečit nejen v dnešní době, ale především na stáří. Zároveň využívají řadu výhod, který tento systém nabízí.

Ačkoliv v posledních letech se penzijním fondům nedaří zhodnocovat peněžní prostředky tak, jak by chtěly, stále jsou zde i jiné výhody, které penzijní fondy účastníkům nabízí. Asi největší výhodou jsou státní příspěvky a daňové zvýhodnění.

Výhody penzijního připojištění se dají nejlépe využít v dlouhodobém horizontu. Důvodem je lepší zhodnocení peněžních prostředků přispívaných do tohoto systému po delší časové období. To potvrzují i uvedené modelové příklady. Nejlépe na tom byl pan Smutný, který si ukládal pouze 100 Kč měsíčně, ale 15 roků. Naopak nejhůře na tom byl pan Vochomůrka, který si ukládal sice 1 500 Kč, ale pouze 8 let. Dále bylo zjištěno, že reálná výnosnost penzijních fondů se postupem času značně snižuje a do budoucna se nepředpokládají výrazné změny.

Výhoda dlouhodobého využívání služeb penzijního fondu byla také ukázána při výpočtu předpokládané měsíční penze na modelových příkladech. Nejvyšší měsíční penzi měl pan Smutný, který do systému přispíval pouze 100 Kč, ale 40 roků. Naopak nejmenší měsíční příspěvek měl pan Vochomůrka, který do systému ukládal sice 1 500 Kč, ale pouze 18 roků. Z toho vyplývá, že pokud chceme být v důchodu spokojeni se životní úrovní, je důležité spořit si v penzijním fondu co nejdéle.

Další nespornou výhodou byla na příkladě prokázána výhodnost příspěvku zaměstnavatele na penzijní připojištění zaměstnanci, oproti přímému zvýšení mzdy zaměstnanci. Bylo zjištěno, že pokud se zaměstnavatel rozhodne svému zaměstnanci zvýšit jeho příjem místo zvýšení mzdy poskytnutím stejně vysoké částky (tj. vždy 3 % z hrubé mzdy, a o 360 Kč v podobě příspěvku na penzijní připojištění), ušetří tím zaměstnavatel 123 Kč na odvodu na sociální a zdravotní zabezpečení měsíčně. A finanční efekt pro zaměstnance je zvýšení jeho příjmu o 159 Kč měsíčně.

Pokud se chceme stát účastníkem penzijního připojištění, je důležité vybrat si správný penzijní fond. V dnešní době máme na trhu 10 penzijních fondů, avšak každý penzijní fond vykazuje jiné finanční výsledky. I zde je důležité sledovat, jak si vedou penzijní fondy

v delším časovém horizontu, nikoliv pouze v posledním roce. Nejlepší výsledky z hlediska zhodnocení za posledních 5 let vykazuje Allianz PF, Generali PF a Aegon PF.

Důležité je také sledovat náklady příštích období, které představují převážně provize vyplacené na získání či přetažení nových klientů. Nesplacené náklady budou muset být jednou uhrazeny, což se promítne do výnosu připisovaného účastníkům. Tyto náklady má nejnižší PF České spořitelny a naopak nejhůře si vede Aegon PF.

Dalším cílem mé bakalářské práce bylo nastínit možný budoucí vývoj penzijního připojištění v České republice. V současné době je toto téma velmi diskutovaným, protože dnešní průběžný systém je neudržitelný, a to především z důvodu stárnutí obyvatelstva.

Nyní se sestavuje návrh plánované penzijní reformy. Návrhů na penzijní reformu je několik. Každá politická strana se snaží prosadit jiný názor, ovšem zatím se nenašla shoda, na které by se všichni shodli. Plánuje se zavedení soukromého pilíře, kam by měli možnost lidé přesunout část svých odvodů na sociální pojištění a dosáhnout tak vyššího zhodnocení, nebo naopak nižšího.

Politická strana Top 09 byla původně pro povinné vyvedení (tzv. op-out systém) z průběžného systému do soukromého pilíře. Strana ODS zastávala názor, že vyvedení části prostředků do soukromého pojištění by mělo být čistě dobrovolné. Strana Věcí veřejných kladla důraz zejména na mezigenerační solidaritu. Nyní je situace taková, že strany se dohodly na dobrovolném vyvedení části peněz ze státního průběžného systému. Půjde o tři procenta sociálního pojištění, které bude možnost dobrovolně směřovat na svůj účet u penzijních společností. Podmínkou však budou další dodatečné vlastní platby minimálně ve výši dvou procent ze základu pro výpočet odvodu na sociální pojištění.

S penzijní reformou ale souvisí náklady, které při jejím zavedení zcela jistě vzniknou. Těmto nákladům se říká transakční náklady. Aby vláda pokryla tyto náklady - a nejenom tyto - plánuje zvýšit sazbu daně z přidané hodnoty. Původní návrhy byly sjednotit tuto sazbu na jednotnou a to ve výši 20 procent. Tento návrh byl ale velmi kritizovaný nejenom společností, ale také prezidentem Václavem Klausem, který v souladu s návrhem na zvýšenou sazbu DPH označil celou penzijní reformu za málo diskutovanou a projednanou. Nyní probíhá tedy znovu jednání nad výší této sazby. K datu 23. 3. 2011 je návrh nižší sazby DPH 14 procent od 1. ledna 2012, a od ledna 2013 jediná sazba daně z přidané

hodnoty ve výši 17,5 procenta. Zatím je to pouze návrh, a toto téma bude ještě v příštích měsících velmi diskutované.

Penzijní reforma se plánuje na rok 2013. Zda se stihnou projednat všechny dokumenty k tomu potřebné do té doby, je zatím nejisté.

11. Summary

This Bachelor's thesis entitled „Analysis of the pension insurance market and its future“ deals specifically with the evolution of private pension schemes in the Czech Republic. It also discusses the forthcoming changes. In view of aging population, this subject appears to be of great importance.

The theoretical part lays out the history of pension insurance schemes. Also, the definitions of the most important terminology and the historical milestones of the pension insurance market are presented. Last but not least, this part provides the classification of pension funds and their investment strategies.

The practical section is concerned with pension funds and their profitability. Four separate case studies are presented, demonstrating the fact that already now it pays to have a private pension plan. In addition, tax benefits as an inseparable aspect of private pension plans are discussed. This section also touches upon the pension reform because private pension plans are frequently used to save money for the retirement age.

Key words

Private pension plans, pension funds, economy of pension funds, pension reform

12. Seznam literatury

PŘIB, Jan. Kdy do důchodu a za kolik. Praha: Grada Publishing, 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-3292-3.

REVENDA, Zbyněk, et al. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 2. vyd. Praha: Management press, 1997. 620 s. ISBN 80-85943-49-2.

CIPRA, Tomáš. Pojistná matematika: teorie a praxe. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2006. 410 s. ISBN 80-86929-11-6.

BRDEK, Miroslav a kol. Trendy v evropské sociální politice. 1. vydání, Praha: Aspi Publishing, 2002. 252 s. ISBN 80-86395-25-1

VILÉM, Kahoun. Sociální zabezpečení. Praha: TRITON, 2010. 445 s. ISBN 978-80-7387-346-2.

ŠULC, Jaroslav; ILLETŠKO, Petr. Penzijní připojištění. Praha: Grada Publishing, 2000. 163 s. ISBN 80-7169-979-9.

VOJTĚCH, Krebs a kol. Sociální politika. Praha: Aspi, 2007. 503 s. ISBN 80-7357-276-1.

REVENDA, Zbyněk, et al. Peněžní ekonomie a bankovníctví. Praha: Management press, 2008. 627 s. ISBN 978-80-7261-132-4.

DAŇHEL, Jaroslav. Kapitoly z pojistné teorie. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2002. 140 s. ISBN 80-245-0306-9.

GRUNNOVÁ, Milena. Penzijní připojištění a jeho úloha ve vytvoření finanční rezervy pro důchodový věk [online]. české budějovice, 2010. 80 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita.

Penize.cz [online]. 2010 [cit. 2011-02-14]. Penzijní fondy: výnosy zůstávají nízké, některé alespoň překonaly inflaci. Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/penzijni-pripojisteni/80589-penzijni-fondy-vynosy-zustavaji-nizke-nektere-alespon-prekonaly-inflaci>>.

Bcas.cz [online]. 2010 [cit. 2011-02-14]. Víte, jak vybírat penzijní fond?. Dostupné z WWW: <<http://www.bcas.cz/>>.

Připravovaná legislativa - návrh zákona o penzijním spoření [online]. 2010 [cit. 2010-11-01]. MFČR. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_leg_ppap.html>.

Vývoj trhu penzijního připojištění se státním příspěvkem v roce 2009 [online]. 2009 [cit. 2010-11-01]. APF. Dostupné z WWW: <http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html>.

Komentář k základním ukazatelům vývoje penzijního připojištění v České republice k 30. 6. 2010 [online]. 2010 [cit. 2010-11-01]. MFČR. Dostupné z WWW: <Komentář k základním ukazatelům vývoje penzijního připojištění v České republice k 30.6.2010>.

Závěrečná zpráva PES [online]. 2010 [cit. 2010-11-01]. MPSV. Dostupné z WWW: <<http://mpsv.cz/cs/8895>>.

Důchodová reforma ve třech etapách [online]. 2010 [cit. 2010-11-01]. FINANCE. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/postup-duchodove-reformy/>>.

(*Finance.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-05-05]. Penzijní připojištění . Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-penze/informace/penzijni-pripojisteni/>>.)

(*Centrum.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-05-05]. Penzijní připojištění.)

Demografie.info [online]. 2010 [cit. 2011-02-11]. ANALÝZA: Příprava na stáří. Dostupné z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=714>.

Reforma penzí? Za víkend je hotová. Mfcr [online]. 10. ledna 2011, 14, [cit. 2011-02-11]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ministr_59834.html>.

Nečasova vláda slibuje penzijní reformu od roku 2013. HN.IHNED.CZ : Hospodářské noviny [online]. 10. 2. 2011, 1, [cit. 2011-02-11]. Dostupný z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-50001640-necasova-vlada-slibuje-penzijni-reformu-od-roku-2013-ma-to-nekolik-hacku>>.

Drábek: Důchodová reforma se narodí už příští týden. Dohady v koalici [online]. 10.2.2011, 1, [cit. 2011-02-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/188607.aspx>>.

Aktualne.cz [online]. 18.2.2011 [cit. 2011-03-06]. Shoda na důchodové reformě. Podívejte, co vás čeká. Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/finance/grafika/2011/02/18/shoda-na-duchodove-reforme-podivejte-co-vas-ceka/?cid=692395>>.

Aktualne.cz [online]. 25.2.2011 [cit. 2011-03-06]. Důchodová reforma. Dostupné z WWW: <<http://wiki.aktualne.centrum.cz/finance/duchodova-reforma-penze-penzijni-fondy/>>.

Aktualne.cz [online]. 4.3.2011 [cit. 2011-03-06]. Klaus kritizuje vládní reformu penzí, je prý uspěchaná. Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=692927>>.

Seznam zákonů

Zákon č.42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením

13. Seznam schémat, tabulek a grafů

Seznam schémat

Schéma 1: Dávky vyplácené v penzijním připojištění 10

Seznam tabulek

Tabulka 1: Státní příspěvek na penzijní připojištění	12
Tabulka 2: Umístění prostředků penzijních fondů (mld. Kč).....	18
Tabulka 3: Zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění v jednotlivých PF (v %).....	20
Tabulka 4: Průměrné zhodnocení penzijních fondů v letech 2005 – 2009 (v %).....	21
Tabulka 5: Náklady příštích období v tis. Kč (k 30. 6. 2010).....	23
Tabulka 6: Výše státního příspěvku vztahující se k měsíční platbě.....	30
Tabulka 7: František Suchý a dvě varianty zvýšení jeho příjmu	43
Tabulka 8: František Suchý a porovnání variant přímého zvýšení jeho hrubé mzdy či zvýšení příjmů. formou příspěvku na penzijní připojištění (vždy o 3%, resp. 360 Kč).....	44

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění (v tis. Kč).....	15
Graf 2: Vývoj průměrného příspěvku účastníka (v Kč).....	16
Graf 3: Věková struktura účastníků penzijních připojištění se státním příspěvkem k 31. 12. 2009 (v %).....	16
Graf 4: Podíl mužů a žen v penzijním připojištění se státním příspěvkem k 31. 12. 2009 (v %).....	17
Graf 5: Vývoj celkových aktiv penzijních fondů (v tis. Kč).....	24
Graf 6: Podíl osob ve vyšších věkových skupinách na celkové populaci.....	45
Graf 7: Dopad stárnutí do salda důchodového systému.....	46
Graf 8: Průměrný příspěvek účastníka ve vztahu k průměrné mzdě.....	47
Graf 9: Výdaje na důchody v % HDP.....	47
Graf 10: Saldo důchodového systému v % HDP.....	48

Seznam příloh

Příloha 1: Výpočet předpokládaného zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění dle stanovené doby spoření v PF (v %)

Příloha 1: Výpočet předpokládaného zhodnocení prostředků účastníků penzijního připojištění dle stanovené doby spoření v PF (v %)

Název penzijního fondu	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
The Name of the Pension Fund															
AEGON PF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4,5	3,50	2,1
Allianz PF	-	-	8,9	9,1	6	3,8	4,36	3,71	3	3	3	3,11	3,0	3,00	3,10
AXA penzijní fond	12,8	11,45	11,2	10,1	6,5	4,1	4,25	3,41	3,36	3,1	3,7	2,5	2,2	0,00	2
ČSOB PF Progres	0	16,4	8	10,9	7,7	5,62	3,9	4,26	4,3	5,3	5,0	2,3	2,4	0,02	1,00
ČSOB PF Stabilita	10,4	10,9	10,3	10,02	6,1	4,2	3,2	3	2,3	4,3	4,0	2,8	2,4	0,05	1,37
Generali PF	10,3	10,61	14,6	11,4	5,3	3,6	4,6	4,1	3	3,0	3,81	3,74	4,1	2,00	2,4
ING penzijní fond	12,8	12,1	11	9,34	6	4,4	4,8	4	4	2,5	4,2	3,6	2,5	0,04	0,1
PF České pojišťovny	10,3	9,2	9,6	9,72	6,6	4,5	3,8	3,2	3,1	3,5	3,8	3,3	2,4	0,20	1,2
PF České spořitelny	4	8,1	9,05	8,33	4,4	4,2	3,8	3,5	2,64	3,74	4,03	3,04	3,1	0,40	1,28
PF Komerční banky	9,44	8,36	9,1	9,5	7,2	4,89	4,4	4,63	3,4	3,5	4,0	3,0	2,3	0,58	0,24
Průměrný výnos	8,755	10,89	9,175	8,841	5,58	3,931	3,711	3,381	2,91	3,194	3,554	2,739	2,89	0,979	1,479
Inflace	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8	6,3	1
Reálný výnos	-0,345	2,09	0,675	-1,859	3,48	0,031	-0,989	1,581	2,81	0,394	1,654	0,239	0,09	-5,321	0,479
Předpoklad zhodnocení (%)	0,3339		0,2511			0,0968		0,2408							
Doba trvání smlouvy o PP	od 1995		od 1997			od 2000		od 2002							

Zdroj: Asociace penzijních fondů, vlastní zpracování